Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 122 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՅԻՍ 1884 — (Ն. Տ.) 10 ՅՈՒՆԻՍ — 16 ՇԱՊԱՆ 1301

ԳԱՅՄԱՆՔ
Փոխադրման տոկոսը մէկ անգամ համար 3 դուրուշ, երկու անգամ համար 2 դուրուշ է, ամէն անգամ, որ համար զատ ստանալու թիւն կայ։
Օրաթերթ։ Կոչուած՝ Նամակ՝ Լրագիր։ Եւ նոյն գրութիւնն կրնայ։
«Ազգ Խրգ ազգ Լրագիր օրագիր»
ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Նորաշունչեան խան։
Իսկ գաւառներէն հասցէով հայերէն։
(Մասնաւոր) ադրես նորադոնկեան օրագիր
غزتەسی اداره‌سنه

40 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ	համար	Տարեկան	դահեկան	արծաթ	200
»	»	Վեցամսեայ	»	»	100
»	»	Եռամսեայ	»	»	50
»	»	Ամսական	»	»	20
»	»	Հատով	»	»	1
Գաւառաց	համար	Տարեկան	»	»	240
»	»	Վեցամսեայ	»	»	120
»	»	Եռամսեայ	»	»	60
Օտար	երկիրներ	Տարեկան	ֆրանք		56
»	»	Վեցամսեայ			28

Դուրս ղրկուած լրագրաց համար ֆրանք խմբագրութեան վրայ է։

40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՅԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՆԴԻՐ ԱՄՈՒՍՆԱԹՈՂՈՒԹԵԱՆ

Ամուսնաթողութեան դէմ Պ. Ժիւլ Սիմոնի մէկ գլխաւոր փաստն էր թէ, ամուսին փոխելու փափաքը պիտի քաջալերէ։ Պ. Մարգէն Ֆէօյէտ, դատական նախարարը, չի հաւատար ասոր։ «Զեմ կարծեր թէ ամուսնաթողութեան կարելութիւնը զայրը մղէ աւելի դիւրաբեռնութիւններ իւրացնելու իւր կնկան վրայ։ Այսպիսի դէպքեր ընդհանրապէս հաշուոյ արդիւնք չեն, այլ կրնայ և զայրոյթի հետեւանք։ Այրը պիտի խորհի, պիտի զգայ թէ հասարակութեան առջեւ իւր դիրքը անանելի կը լինի, եւ թէ կինն իրեն դէմ գտնելով զանիր, և ինք (այրն), հասարակային կարծեաց խիստ դատապարտութիւնը կրելէն զատ, դատապարտուի ետ տալու օժիտն և ամուսնական պայմանագրով տարհոված առաւելութիւններն։» Ամուսնաթողութեան օրէնքն յօդուած մ՚ունի, որ ամուսնութիւնը կարգելէ արձակեայ կնոջ և անոր հոմանուն մէնեւ, որ վ ամուսնաթողութիւնն անհնար կը լինի եթէ կինը կը յանսար՝ իւր օրինաւոր ամուսնոյ Ժաղլով՝ երկրորդ ամուսնութիւն մ՚ կնքել իւր հոմանուն հետ։ Երբ սի խանութիւնը չընդունեց զայրս վերադարձնել։ բայց նախարարը կը յանսայ թէ Ներակոյսը պիտի վերադարձուտատ յիշեալ յօդուածը։ Պ. Նաբէ կը կարծէ թէ ամուսնաթողութիւնը պիտի նուազեցնէ անկարգ ընտանեաց թիւը։ Չգիտեմ թէ այս յոյսը հիմնաւոր է, բայց գոնէ կը կարծեմ թէ ամուսնաթողութիւնը չպիտի աւելցնէ անկարգ ընտանեաց թիւն, և այս մասին ոչինչ ազդեցութիւն պիտի ունենայ։ Ի Ֆրանսա անկարգ ընտանեաց և օրինաւոր ընտանեաց համեմատութիւնը շատ փոքր է, 100ին 7, այսինքն դրացի ազգաց համեմատութիւնէն վար է, և այս կ՚ապացուցանէ թէ Պ. Ժ. Սիմոն կը սխալի կարծելով թէ ի Ֆրանսա բարոյական սանձը նուազ ազդեցիկ է քան միւս ազգաց մէջ։

Կրօնական ընդդիմութեան դէմ, արդարեւ կամ ոչիկ եկեղեցին ամուսնաթողութիւնը կարգիլէ, և Ֆրանսացւոց մեծամասնութիւնը կաթոլիկ է. բայց ամուսնական բաժանումն անանց հնամոր է որք ամուսնաթողութեան մէջ ոչ այս երկրորդ ամուսնութիւն մը չեն ուզեր։ Բանադատութիւն ի գործ չդրուիր Կաթոլիկաց խղճին դէմ։ Բայց միւս կողմէ, «Մեր ժամանակին մէջ ընդունելի չէ որ կրօնը գայ իւր օրէնքն հալի դնել պետութեան վերայ։»

Երեւելի իրաւագէտ Պ. Ալբոս ամուսնաթողութեան դէմ խօսեցաւ։ «Մեր մէջ, կնոջ նկատմամբ յարգանքն յոյժ մեծ է։ Այս յարգանքս յաւալ կուգայ այն ամենամեծ մեղանէ, մանաւանդ և զգաստութենէ, որուն առանձնաշնորհումն ունի կինն։ Այս զգաստութիւն կը պարտաւորէ զնա՝ ամուսնութեան մէջ՝ միայն մէկ մարդու պատկանելու։ Այս՝ կնոջ պարտքն է, վերնութիւնն է։ Արեւելեան ժողովրդոց մէջ, կինն իւր բնակարանի մէջ պահուած է։ Մեր մէջ, ինքզինքը կը պահէ իւրաքանչիւրմարդ։ Կը կարծէ՞ք ուրեմն թէ չատ պարզ բան մը պիտի լինի մեր բարուց մէջ այդպիսի նորութիւն մը՝ տեսնել կինն մ՝ որ առաջին ամուսնոյ մը գիրկէն թռչէ նոր ամուսնոյ մը գիրկը մէջ։ Ներսուելու համար, երբ միւս կինն գտնի է, և փոյզին մէջ ամէն օր մինչ կրնայ դիմուորել։ Ոչ. այսպիսի կին մ՝ միշտ կարելի անկայ և չարախօսութեան առարկայ պիտի լինի։ Բայց ատի, ամուսնաթողութիւնը կ՚անհետացնէ ամուսնութեան անբարոյութիւնն, որ փրկարար սանձ մ՝ է, երաշխաւորութիւն մ՚ է։ Երբ ամուսինը—գիտան թէ ոչ կինն միացեալ են, երկիցս կը մնացեն այ՝ միութիւնը խանգարելէ առաջ։ Բայց նոր ամուսնութիւն մը կնքելու դիւրութիւնը չար կիրքեր կ՚արթնցնէ, և անբարոյական հետեւանաց կը տանի։ Պ. Ալբոս կը պնդէ թէ անխնելութեան Չէ՞ն ամն բնտանեաց անհետացման պատճառ կը լինի։ Ամուսնութիւնը մրցումն է անցեալն աւանդութեանց և ապագային ակնկալութեանց։ Բայց առաջին ամուսնութենէն ծագող սերը զայրը հօր և մօր կը բերի՞ նոր ամուսնութեանց մէջ պիտի չսխալիսին։ Վերջին զուգաներն առաջնոց սեպ պիտի թոգուն ընտանիքի մէջ։ Պահան ջեցէք որ ազգայք զՀուին նոր ամուսնաց, բայց մ՚ թանք թէ ամուսնաթողութեան մէջ ազգայց վիճակը լաւագոյն պիտի լինի քան ամուսնոյ պատ. բաժանման մէջ։ Դուք ասոյ ընտանիքը կը խանգարէք։ — Պ. Էդգ. Լաֆէշ, տեղեկարար յանձնախմբին. «Ուրեմն բնտանիք չկայ Գերմանիոյ, Անգլիոյ և Պելճիոյ մէջ։» — Պ. Ալբ.— «Ես կը խօսիմ ընտանեաց մասնութեան վրայ մեր Ֆրանսական ամանդութեանց մէջ։ Ձեր յիշած երկիրներուն մէջ արձանեալ կնոջ վիճակն անախանձելի է։» — Պ. Նուէ. «Այս բանն ուրեմն երաշխաւորութիւն մ՝ համարեցէք թէ ամուսնաթողութեան դիմաց չառ չպիտի լինին։» — Պ. Ալբ.— «Ձեր անուանած երկիրը սարսանեան ծագում ունին, և կրօնական սանձն հոն ազդուագոյն է քան մեր մէջ։ Ցանգլիա ամուսնաթողութիւնն այ՝ չափ մեծ դանիք և երկար ժամանակի մէջ ձեւ կը բերուի, որ քիչեր դատարանը կը դիմեն ամուսնաթողութեան համար։» Պ. Ալբ. կոչ իւր ճառը կ՚եզրակացնէ Պ. Ժիւլ Սիմոնի պէս ընդունելով թէ ամուսնաբաժանման պարագայները կարելի է սաղմոսաւորել։ Բայց յետ բաժանման, նոր ամուսնութիւն քննելու օրէնքը կրկնապարտ կ՚ենթատ։

Ցանմնախմբին տեղեկարար Պ. Էմիլ Լաֆէշ հերքեց այն փաստ թէ ամուսնաթողութեան վերահաստատումն ի Ֆրանսա ամուսնական լուծմանց թիւը պիտի աւելցնէ։ Ամերիկիներու մէջ ուր ամուսնաթողութիւն կայ, ամուսնական լուծումնք աւելի չեն քան այն երկիրներու մէջ ուր ամուսնաթողութեան օրէնք չկայ։ Կառարկեն թէ ասանք սարսան և բաղքական ժողովրդներ են։ Բայց բաղքական կրօնը կը թողատրէ երկրորդ ամուսնութիւն մը կնքելու։ որով ամուսնական լուծումնք պէտք է բաղնատակէն բաղքականաց մէջ։ Պելճիա կաթոլիկ է, բայց հոն երկրորդ ամուսնութիւնք բաղմաթիւ չեն քան ամուսնական բաժանումներն ի Ֆրանսա։ Ամուսնացեալ մինչ մը իւր առաջին ամուսնոյն հանդիպելու ծանրակշիռ պատճառներ կան։ Ամուսնութիւնք

մանութիւնք մը։ Պ. Լաֆէշ ի վերջոյ Ներակայսին հանրապետական մեծամասնութեան ազատական զգացմանց կոչում բրաւ, 1816ի պատկանողական ժողովոյն յեղափոխական ոգոյն մը չչլելու համար։

Ինչպէս երեկ ըսինք, այս կոչում նպաստաւոր պատասխան ստացաւ, քանի որ 40 քուէից մեծամասնութեամբ վերահաստատեցաւ ամուսնաթողութեան և երկրորդ ամուսնութեան սկզբունքն։ Ուստի դիր նպաստաւոր կանայք ոմանք ծափահարեցին՝ ժողովոյն այս արդիւնքը տեսնելով։

Երեկի թղթակցերով մեր ստացած Բարիզեան լրագրոյ թուականը կը հասնի մինչեւ 5 մայիս։ Մինչեւ այդ օր, Ներակայսն ամուսնաթողութեան պարագայից ու պայմանաց նկատմամբ նոր որոշում մը չէր տուած։ Երբ օրէնքն՝ ամբողջովին քննարկուելէ յետոյ՝ հրատարակուի, անշուշտ պիտի ծանօթացնենք մեր ընթերցողաց։

* * *

Տէր-լրագրին յունիս 1ի թուոյն մէջ, Պ. ար Մարնարի անտեսագէտն ամուսնաթողութեան վրայ յօդուած մը կը գրէ վիճակագրի մը տեսութեամբ։ Իւր կարծիքն սա է թէ, ամուսնութիւնք աւելի բարքնթիւ են այն երկիրներու մէջ, ուր ամուսնաթողութեան օրէնքը կայ։ «Մարդիկ չատ չեն վարանիր ամուսնութեան մէջ մտնել երբ ներելի է ամուսնութեան մէջէն ելնել։» Ֆրանսայի մէջ ժողովրդոց թիւն քիչ մ՚ էր։ 1841ին մ՝1884, Անգլիոյ ժողովրդն 26,751,000՝ բարձրացաւ 34,217,000ի, մինչդեռ նոյնմ՚ մէջ ցին մէջ Ֆրանսայի ժողովուրդն 34,468,000՝ 37,314,000ի մ՝ այն բարձրացաւ։ 1860ին Ֆրանսայի մէջ ծնելոց առաւելութիւնը մեռելոց վրայ էր 48 առ 100, մինչդեռ այս համեմատութիւն 1880 ին 17 առ 100ի իջած է։ Ֆրանսայի ժողովուրդն 1860ին կը միաբր 145 տարուց մէջ կրկնապատկերաւ, մինչդեռ արդի պայմանաց մէջ 433 տարի կ՚ուզէ կրկնապատկերաւ համար։ Այս իրողութիւն կը հերքէ Մալթիւսի հաշուարկ վարդապետութիւն, որ ապրուստի մէջ ցներուն յաւելման զուգընթաց կը նկատէր բազմամարդութեան աճումն, և ուր որ ապրուստի մէջ ցներ չեն աւելնար՝ ամուսնութիւնները՝ բազմացնել կը պահանջէր, վարդապետութիւն մը, յորմէ կը հետեւի թէ ժողովրդի մը նիւթական վիճակին բարւոքման հետ՝ բազմամարդութիւնն ալ պարտի աւելնալ, մինչդեռ Ֆրանսայի մէջ ասոր հակառակը կը տեսնենք։ Ամեն տարի մեծ թուով օտարականք Ֆրանսա կուգան կատարելու այն գործեր, զորս բաց կը թողու՝ բուն իսկ Ֆրանսացի ժողովրդին աճման սակաւութիւնը։ Վերջին մարդահամարին մէջ, 1,001,110 օտարականք նշանակեալ էին ի Ֆրանսա։ Անգլիոյ մէջ և օտարականք կան մեծ թիւով։ 1870էն 1882, 1,002,958 օտարազգիք —գլխաւորապէս Գերմանք,— գաղթած են Անգլիա, և հոն հաստատուած։ Բայց փոխադարձաբար, Անգլիայէն 2,728,639 բնակիչ գաղթած են Ամերիկա, մինչդեռ Ֆրանսայի՝ գաղթականութիւն չունին գրեթէ։

Ժողովուրդը կ՚ածի գլխաւորապէս ամուսնութեանց շատութեամբ և ամուսնութիւններէն ծնող զաւակաց բազմութեամբ։ Այս նկատմամբ, Ֆրանսա յետնադոյն տեղը կը բռնէ։ Անգլիոյ և Բելճիոյ մէջ, 1,000 բնակչաց վրայ 83 ամուսնութիւնք տեղի կ՚ունենան, մինչ ի Ֆրանսա 75 միայն։ Ի Բելճիա 10 000 բնակիչ գլուխ 382 ծնունդք տեղի կ՚ունենան, մինչ ի Ֆրանսա՝ 247 միայն։ Ոչ մէկ օրէնք ամուսնութիւններն աւելի բեղմնաւոր կրնայ ընել Բայց Ֆրանսայի մէջ ամուսնութիւնն այնպիսի երկար և խառն ձեւակերպութիւններէ կախում ունի, և ամուսնական կարգն այնչափ տեղի է, որ ամուսնութիւնը կը պակսին, որով և բազմամարդութիւն։ Անգլիոյ, Բելճիոյ և ուրիշ երկիրներու մէջ, ուր ամուսնութիւնը լուծել և նոր ամուսնութիւն կնքել ներելի են, ամուսնութիւնք աւելի բազմամիտ են, և հետեւապէս ժողովրդեան աճումն աւելի արագ է։

ՔԱՂՈՒԱԾՔ
ԵՐԼԻԿԻ ԹՂԹԱԲԵՐԻՆ

ՖԼՈՒՆՍԱ.—Սահմանագրութեան վերաքննութեան ծրագիրը քննող յանձնաժողովը կը շարունակէ իւր աշխատութիւնները, և միանգամայն կը կարգադրէ այն հանգամանքներ ժողովոյ պայմաններն և ա-

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

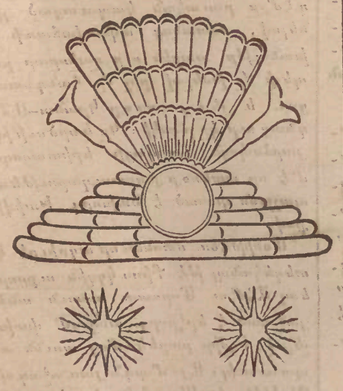

ՖԵՐՈՒՀԵՐ

(Շարունակութիւն, տե՛ս թիւ 121)

Այս առանձգրեալ բանք աւանդական վարդապետութեան կը ցուցանեն նախ թէ մարդոյ անմիջական յարաբերութիւնը ֆրաւշիներու հետ է, և զի սուրբ, հոգի, բարի դար և անմոռ ֆրաւշիք են մարդ. յառաջադիմութեան և բարգաւաճութեան պատճառ, նոյնպէս և արհամարհութեան և յոգեմանութիւնքեամբ վերայ ունել հաճութիւն, ամէն բանի մէջ լուսաւորութիւն, բարեբաստիկ լինել ի կեանս, անձկութեան ժամերուն օգնութիւն և ապաւէն դառնալ, քաջ առողջ զորաւոր և յաջող բլլալը նոյն են կախեալ ի գործակցութենէ արդարֆրաւշիներու, անոր համար գովելի և պաշտելի են։ Ֆրաւշիներու արարածոց վրայ ունեցած պաշտպանութիւնը մեծ և յոյժ բարձր ասոնցմէ մէջ գրուած է ի Ցաշտի օրհնութեան ֆրաւշիներու։

Ուստի, ասրեղ գիտակ կերպով կը հաստատեցուցանեն զիս բանը ասեստային, որ ֆերուհերեն են նշանակեն պատկերը արդարոց ֆրաւշիներու և ոչ թէ աստուածութեան դի աստուածութեան պատկեր մտաց մէջ գաղափարել, և մանաւանդ անոր նմանութիւնը ի ձեւ կերպարանել աւետարանի հաւատոյն հակառակ է, ինչպէս արհեւեան ամէն հին ազգաց։ Հիներն սոսկումն և երկիւղ կրէին աստուածութեան անուն մը մտքը բերելու, թող թէ ի կերպարան հանելու։ Աստուածութեան գաղափար ի մէջ Ա.ենաց չունի պայծառ ինչ (երգպարան։ Երկնի լուսոյ հրոյ ներութեան զանազան երեւոյթք են, են աստուածական զօրութեան յայտնչ։ Նոյնն են որ քարանին ի մարդկանէ պաշտուն և նուէր։ ասանց կարգէն է Արտաբիսարա որպէս սրբիչ ներեցաւորիչ։ Հոնա որպէս բուժիչ, Մեհրա որպէս նորոգիչ, և նոյնպէս զիրեր։ Ասոնց համար չիրմաց վերայ տեսնուած ֆերուհերեն աւելի վայելչաբար համարիմ ֆրաւշի հոգեղենաց նշանակ, քան թէ մեծի և ահաւոր աստուածութեան յայտնչ խորհրդաւոր պատկեր։

Ցեսանել ազնիւաւոր արբայ որ առաջի ֆերուհերի պատկանաւոր և յոյժ վսեմարար կեցած է ի ձեւ արշաւանաց, և սեզան հրոյ որ բորբոքի անոր առջեւը, պիտի համարիմ զայն նշանակ իւր ֆրաւշիին, որոյ պաշտպանութեան տակը գրած էր զինքն և որոյ նպաստաւոր ընդունած է իւր բարդաւորութիւն, զինուորական յաջողութիւն, և յառաջադիմութիւն ի գերազոյն աստիճան փառաց։ — Ցեսանել ուրիշ ֆերուհեր, որոյ առաջ Դաղեհ ոսանակոս կընէ տաճի չափ գերեալ թագաւորներ, պիտի ասեմ թէ իւր ֆրաւշին կապար է զանձք և մատնել ի ձեռս նորա։ — Ցեսանել Սաղմանասարի կոթողին և Սանեղիի վրայ բաց ի մեզ լաւոր ֆերուհերէ ուրիշ երկրորդական ֆերուհերեր որոց ասէր գոհութեան մատաղանէ նա, պիտի ասեմ թէ իւր դասանաց ֆրաւշիք են անոնք և ոչ թէ Աստուածութեան երեսարան։ — Ցեսանել Սանեքերիմի գրան կնքոյն վրայ ֆերուհեր, որոյ չչնանակին մէջէն գլխաւոր անձնաւորութենէ զատ՝ կան նաև չորսնակէն գոյնս՝ տարածեալ թեաց վրայ երկու՝ մի դրսեանն, համարիւ եմ թէ ասոնք կը ներկայացուցեն այլ և այլ ֆրաւշիք նորա նախահայրց։ և երբ թեր Աստուածութեան երրորդութիւնն մը համարկէ իսարի անձնատարաց պիտի լինի։ թէպէտ և կարդ մի կրօնական ծանօթութիւնք մտքով իրեն զանազան դէպ երբ թաւոց մէջ երրորդութիւնն իմն ասուածութեան տեսանել։

Ասոնց կարդէն է և մեր ֆերուհերն։

Ֆերուհեր նշանակն որ ի գլուխս այս գրուածիս կը տեսնուի է ճիշդ գաղափար Տարայ կողմէն եկած պղնձին, որոյ վերայ իմ նախընթաց յօդուածով դիշատակութիւն բրի, և որոյ վերայ են իմ այժմեան խօսք։ Պղնձին ճիշտ գաղափարն է այս թէ ըստ ձեւին թէ ըստ մեծութեան։ Եւ է պատկեր արքայական (.) անդի մէջ ֆրաւշայն։ Այսարարատի երկրի վրայ իշխողի մը ֆրաւշի է այն, բայց նորա անուն ու անձնաւորութիւնը մեզ անյայտ, զի պատկերն որ ի շրջանակի կայր երբեմն՝ բարձած է, և կամ զիր նորա խարութեան չկայ. ուստի մեր թեան պատրուակ մը անոր վրայ ծածկած է։

Աբարարայ երկրին վրայ դուռած ֆերուհերն կրօնական զգացումն նման

դան կղկղուք լարիներէն և յուսարէն մը, և քան ֆրանսայի դեղեցիկաւոր անուշահոտութիւնները, ծեր ծեր քամնեն ու ուսասասումները։

Որովհետեւ բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ պաշտօնի մնայ, երկու մանութիւնք մը։ Պ. Լաֆէշ ի վերջոյ Ներակայսին հանրապետական մեծամասնութեան ազատական զգացմանց կոչում բրաւ, 1816ի պատկանողական ժողովոյն յեղափոխական ոգոյն մը չչլելու համար։

Ինչպէս երեկ ըսինք, այս կոչում նպաստաւոր պատասխան ստացաւ, քանի որ 40 քուէից մեծամասնութեամբ վերահաստատեցաւ ամուսնաթողութեան և երկրորդ ամուսնութեան սկզբունքն։ Ուստի դիր նպաստաւոր կանայք ոմանք ծափահարեցին՝ ժողովոյն այս արդիւնքը տեսնելով։

Երեկի թղթաբերով մեր ստացած Բարիզեան լրագրոյ թուականը կը հասնի մինչեւ 5 մայիս։ Մինչեւ այդ օր, Ներակայսն ամուսնաթողութեան պարագայից ու պայմանաց նկատմամբ նոր որոշում մը չէր տուած։ Երբ օրէնքն՝ ամբողջովին քննարկուելէ յետոյ՝ հրատարակուի, անշուշտ պիտի ծանօթացնենք մեր ընթերցողաց։

* * *

Տէր-լրագրին յունիս 1ի թուոյն մէջ, Պ. ար Մարնարի անտեսագէտն ամուսնաթողութեան վրայ յօդուածմ մը կը գրէ վիճակագրի մը տեսութեամբ։ Իւր կարծիքն սա է թէ, ամուսնութիւնք աւելի բարքնթիւ են այն երկիրներու մէջ, ուր ամուսնաթողութեան օրէնքը կայ։ «Մարդիկ չատ չեն վարանիր ամուսնութեան մէջ մտնել երբ ներելի է ամուսնութեան մէջէն ելնել։» Ֆրանսայի մէջ ժողովուրդը թիւն քիչ մ՚էր։ 1841ին մ՝1884, Անգլիոյ ժողովուրդն 26,751,000՝ բարձրացաւ 34,217,000ի, մինչդեռ նոյնմ՚ մէջ ցին մէջ Ֆրանսայի ժողովուրդն 34,468,000՝ 37,314,000ի մ՝ այն բարձրացաւ։ 1860ին Ֆրանսայի մէջ ծնելոց առաւելութիւնը մեռելոց վրայ էր 48 առ 100, մինչդեռ այս համեմատութիւն 1880 ին 17 առ 100ի իջած է։ Ֆրանսայի ժողովուրդն 1860ին կը միաբր 145 տարուց մէջ կրկնապատկերաւ, մինչդեռ արդի պայմանաց մէջ 433 տարի կ՚ուզէ կրկնապատկերաւ համար։ Այս իրողութիւն կը հերքէ Մալթիւսի հաշուարկ վարդապետութիւն, որ ապրուստի մէջ ցներուն յաւելման զուգընթաց կը նկատէր բազմամարդութեան աճումն, և ուր որ ապրուստի մէջ ցներ չեն աւելնար՝ ամուսնութիւնները՝ բազմացնել կը պահանջէր, վարդապետութիւն մը, յորմէ կը հետեւի թէ ժողովրդի մը նիւթական վիճակին բարւոքման հետ՝ բազմամարդութիւնն ալ պարտի աւելնալ, մինչդեռ Ֆրանսայի մէջ ասոր հակառակը կը տեսնենք։ Ամեն տարի մեծ թուով օտարականք Ֆրանսա կուգան կատարելու այն գործեր, զորս բաց կը թողու՝ բուն իսկ Ֆրանսացի ժողովրդին աճման սակաւութիւնը։ Վերջին մարդահամարին մէջ, 1,001,110 օտարականք նշանակեալ էին ի Ֆրանսա։ Անգլիոյ մէջ և օտարականք կան մեծ թիւով։ 1870էն 1882, 1,002,958 օտարազգիք —գլխաւորապէս Գերմանք,— գաղթած են Անգլիա, և հոն հաստատուած։ Բայց փոխադարձաբար, Անգլիայէն 2,728,639 բնակիչ գաղթած են Ամերիկա, մինչդեռ Ֆրանսայի՝ գաղթականութիւն չունին գրեթէ։

Ժողովուրդը կ՚ածի գլխաւորապէս ամուսնութեանց շատութեամբ և ամուսնութիւններէն ծնող զաւակաց բազմութեամբ։ Այս նկատմամբ, Ֆրանսա յետնադոյն տեղը կը բռնէ։ Անգլիոյ և Բելճիոյ մէջ, 1,000 բնակչաց վրայ 83 ամուսնութիւնք տեղի կ՚ունենան, մինչ ի Ֆրանսա 75 միայն։ Ի Բելճիա 10 000 բնակիչ գլուխ 382 ծնունդք տեղի կ՚ունենան, մինչ ի Ֆրանսա՝ 247 միայն։ Ոչ մէկ օրէնք ամուսնութիւններն աւելի բեղմնաւոր կրնայ ընել Բայց Ֆրանսայի մէջ ամուսնութիւնն այնպիսի երկար և խառն ձեւակերպութիւններէ կախում ունի, և ամուսնական կարգն այնչափ տեղի է, որ ամուսնութիւնը կը պակսին, որով և բազմամարդութիւն։ Անգլիոյ, Բելճիոյ և ուրիշ երկիրներու մէջ, ուր ամուսնութիւնը լուծել և նոր ամուսնութիւն կնքել ներելի են, ամուսնութիւնք աւելի բազմամիտ են, և հետեւապէս ժողովրդեան աճումն աւելի արագ է։

(Շարունակելի)

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԵՍԶՐՃԵԱՆ

տենական կարգերն, որ ի Վերայալ պիտի գումարի՝ Ծերայության և Երեսփոխանական ժողովոց միութեանի՝ յիշեալ վերաքննութիւնը վերջնապէս վճռելու համար։ Երկու ժողովներն ալ խնդիրը զատ զատ քննեցին եւ վերաքննելի կէտերն եւ մուծանելի փոփոխումներն որոշեցին եւ ետին է որ ի միասին նիստ պիտի կազմին։ Տնօրինութիւններ կ'որոշուին որպէս զի մշեալ Հանգուստար ժողովոյ մէջ Սահմանադրութեան «անահմանն» վերաքննութեան խնդիր չ յուզուի, եթէ յուզուի՝ շուտով թեղուի, և վիճաբանութիւնները ալ երկար չտեւեն. զի այս մեծագոյն ժողովոյ գումարումն յեղափոխական հանգամանք մ'ունի, որ միտքերն անհանգարտ վիճակի մէջ կը թողու, և շուտուր որ այս վիճակ երկար տեւէ։

ԱԼԻՍՏԻԻ։ — Թրուպ ներքուն անկախութիւն տալու խնդիրը միշտ կը յուզուի, թէեւ ասելորդ է ըսել թէ մնասուոր ապագայի մէջ ընդունելութիւն գտնելու հաւանականութիւն չունի այլեր։ 1863ին կնքուած և 1875ին նորոգուած պայմանագրոյ մը զօրութեամբ որ Թրուպիոյ, Եվլաւանիոյ և Զինուորական տեղանոց նահանգներն Հունգարիոյ հետ միացուցին՝ Աւստրիական տէրութեան երկրորդ կամ Թրանսլայթանական մասը կազմելու համար։ Այս պայմանագիր Սոսա, Տրսա և Դանուբ գետոց միջև բնակեալ Թրուպաց և Սաւ ժողովրդոց ընդարձակ ինքնորդութիւն մը կուտայ։ Սոսոց վարչութիւնը տարեր է Մաճառական երկրին վարչութենէն, և Ակրամի մէջ գումարուող Նահանգային ժողով մը կատարեալ անկախութեամբ կ'որոշադրէ ներքին, դատական, կրթական, կրօնական և այլ այսպիսի նիւթոց վրայ զոր միայն Թրուպիոյ կը վերաբերին։ Բայց Թրուպաց մէջ կազմուած է կուսակցութիւն մը, որ կը պահանջէ կատարեալ անկախութիւն տալ Թրուպիոյ, այնպէս որ այս երկիր այլ ևս ոչ թէ Հունգարիոյ, այլ ամբողջ Աւստրիական պետութեան մէկ մասը կազմէ, և Աւստրիա փոխանակ երկեակ տէրութիւն մը իմելու (Աւստրիա–Հունգարիա) երրեակ տէրութիւն մը լինի (Աւստրիա–Հունգարիա–Թրուպիա)։ Թրուպական վարչութեան նախին պաշտօնեայ մը տետրակ մը հրատարակելով այս գաղափարը ջատագոված էր վերջերս։ Թրուպիոյ Ն. Ազգային ժողովն այս օրերս պիտի վերսկսի իւր նստաշրջանն, որ տարուս սկիզբն յանդարձած գաղարած էր կուսակրան հրամանով, ծայրայեղ կուսակցութեան անկարգութեանց պատճառաւ, խնդիրը նորէն կը յուզուի։ Բայց կը վախցուի որ եթէ առաջիկայ նիստերու մէջ ալ Ն. Ազգային ժողովն անուշ և բուռն վիճաբանութիւններով միայն զբաղի, Հունգարիոյ կառավարութիւնը Թրուպիոյ քաղաքական ազգային համար անն գատ որոշումներ չտայ։ Հինգ տարբեր կուսակցութիւնք կան Թրուպիոյ երեսփոխանաց մէջ, և իրարու դէմ այնչափ կազմած են, որ փոխանակ կատարեալ անկախութիւն ձեռք բերելու, երկրին արդէն ունեցած ինքնորդութիւնն ալ կրնան վտանգել։

ՍԵՐԲԻԱ։ — Եբէկ եկած հեռագրեր Սերբիոյ Պուլկարիոյ զրուցած վերջնագրոյ մը խօսքը կ'ընէին։ Այս մասին Վիէնայէն յուսին 3 թուով կը հեռագրուի առ Թայմս. Վերջին սերպիական ապստամբութեան զարգացումն անմիջապէս յետոյ, Միլան թագաւորին նախարարները ծանուցագիր ուղղեցին Պուլկար կառավարութեան, դանդատելով թէ շատ ազատութիւն կուտայ Սերպիոյ փախստական Արմատականաց, և թէ կուտայ որ գաղթականաց մեծագոյն մասը Սերպիոյ սահմանագլխին կից հաստատուի։ Թէեւ Սերպիա ոտար տէրութիւններէն դիւանագիտական մեծ զօրութիւն գտնելովրաւ այս գիտողութիւններ, բայց արդիւնք չտեսաւ։ Վերջերս ստէպ պատահեցաւ որ 10–12 հոգւոյ փոքրիկ հրապարակներ սերպիական հողը մտնելով, զինեալներ որոնք սահմանագլխոյ պահպանները, և գողութիւններ գործեցին։ Սերպիա նորէն բողոքեց, նորէն արդիւնք չը տեսաւ։ Սերպիոյ կառավարութիւնը իմիջոց տեսակ մը վերջնագիր չդնելով, սպառնացաւ իւր գէս գանն եւս կանչել, եթէ զոհացուցիչ չտրուի։ Թէ պուլկարք ի՞նչպէս կը պատասխանեն գործը, տակաւին չենք գիտեր։ Կիրակի օր ընդարձակ պիտի կատարին ի Պուլկարիա, և նախարարապետ Պ. Զանքոֆ գուցէ այն պատճառաւ գոհացում չի տար օտար կառավարութեանմէ, որպէս զի ընդարձակ տօնիւ իւր հաստատիչ Պ. Բարաքի ձեռք նոր զէնք մը չընծայէ։ Սերպիոյ գանգատներն իրաւացի են, և Ալեքսանդր իշխանին վերադարձն ի Սոֆիա զուցէ վերջ մը տայ խնդրոյն։ (Եբէկի հեռագրէն կ'երեւի թէ այս յոյս իրականութիւն չէ գտած, ընդհակառակն, խնդիրը ծանրանալու եւ բեւեռի մ'առած է, որ Բ. Դռան ալ ուշադրութիւնը կրնայ գրաւել։)

ՀԷՒ.—Պերլինէն յուսին 3 թուով կը հեռագրեն առ Թայմս, թէ Հէի Մեծ Դքսին տիրին Բոլսիոնի հետ անտրիւ ամուսնութեան խնդիրն, որ վերջերս կէս մը քաղաքական, կէս մ'ընտանեական կարեւորութիւն ստացած էր, կարգադրուեցաւ վրայ է։ Դուքսը, Վիլհելմ Կայսեր դիտողութեան վրայ, որոշեր էր իւրով այս երկրորդ ամուսնութիւն. բայց տիկին Բոլսիոն, թէեւ Դքսին քով չէր բնակեր այլ եւս, չէր ուզեր խզել օրինաւորապէս տեղի ունեցած ամուսնութիւն մը, որ այնչափ նիւթական և բնակերական առաւելութիւններ կուտար իրեն։ Դուքսն պատուութիւն տուած էր պետական փաստաբանաց՝ որ եւ է պատրուակ մը գտնել այս միութիւնն ապօրէն նկատելու և ջնջելու համար։ Տիկինն ալ իւր դատ մեծ փաստաբանաց ձեռքն յանձնած էր՝ ամուսնութիւնը պահպանելու համար։ Թաղաքագլուխ տեղեկութեան հաւնցաւ, վերջապէս իրաւախոհութիւն մ'եղեր է, և ուստ տիկինն այնպիսի գոհացում մը ստացեր է, որ յանձն առեր է հրաժարիլ այս ամուսնութենէ, որով Դուքսը նորէն կրնայ նկատուիլ իբրեւ անկին կամ այրի ոք։ Անդեսները ծանուցուցեալ թէ տիկինը դրամական մեծ գումար մը և ամենաբնութեան տիտղոս մը բաւական չէր համարած իւր ամուսնութիւնը խզելու համար։ Թէ այժմ ի՞նչպիսի կարգադրութիւն եղած է, տակաւին յայտնի չէ։ — Կ'ըսուի թէ Վիքթորիա Թագուհին պատճառ եղեր է Դքսին (որ իւր դեռան է, հանդուցեալ Ալիս իշխանուհւոյն ամուսինը ինելուն պատճառաւ,) այս երկրորդ ամուսնութեան։ Դուքսն տպօրէն յարաբերութիւններ ունէր Տիրին տր Բոյսմիի հետ, որ ինչպէս ժամանակին ըսինք՝ ուստ գիտանակ էսի արձակեալ կինն է։ Դքսին ազգիներն ալ, որք Անգլիոյ Թագուհւոյն թշուառներն են, ուստ տիկնոջ հետ կը կենակցէին։ Թագուհին դիտողութիւն տրաւ այս ապօրէն վիճակի մը, և Դուքսը օրինական հանգամանք տալու համար այդ վիճակի, ամուսնացաւ տիրին Բոյսմիի հետ, բայց այս անգամ ալ Վիլհելմ Կայսրը չհաւանեցաւ, իբրեւ զլուսն ազնուականութեան և բանակին, որոց անդամ է Դուքսը։

ՄՕՆԴԻ ՔԻՐԼՈՅ։ — Այս միջազգային խաղարանը ջնջելու համար մեծ քանքար կը լինին սոյն պահուս։ Ֆրանսայի հարաւային սահմանագլխոց վրայ ինքնորէն փոքրիկ գաւառ մը կայ, ընդ գերիշխանութեամբ Ֆրանսայի։ Հոն է Մոնդէ Քարլոյ։ Գաւառին կառավարական մեծագոյն հասոյթն է խաղարանն։ ուր կը գիմեն ամեն երկրի հարուստները, թէ ամառը զուարճանալու հարաւային գեղեցիկ ծովերի մէջ վրայ, և թէ խաղալու։ Մոնդէ Քարլոյ շատ մը մարդոց նիւթական և ֆիզիքական փչացման պատճառ կը լինի ամեն տարի։ Անձնատանութեանց թիւն հոն տարին 50–80է պակաս չէ։ Ամեն քաղաքակիրթ երկիր իւր մէջէն վտնած է խաղամուրճութիւն, և ոչ ուրեք յեւրոպա հրապարակին չէնքի մը մէջ ներեր է այս։ Ի Մոնդէ Քարլոյ, բ.ս.ոսին ազատ է։ Անգլիոյ մէջ ընդերութիւն մը կազմուած է՝ սէրութիւններն և մանաւանդ Ֆրանսան տամբելու որ այս միջազգային գայթակղութիւնը բռնան։ Ֆրանսայի մէջ ալ միութիւն մը կազմուած է, և խնդիրն ի մտոյ Ծերակրական ասոյեւ պիտի հանուի։ Բարիզի կառավարութիւնը ցարդ չէր միջամտած, Մոնդէ Քարլոյի համար ներքին խնդիր մը նկատելով զայս, բայց տարակուսելի է որ այս քաջալերական ընթացքն այսուհետեւ ալ կարենայ բռնել։

ՄԻԼԱՆԱԼ–ՆԱՀԱՆԳԻՔ։ — Նիւ Եորքի դրամական տագնապն դեռ հետեւանքը տակաւին զգալի կը թի։ Ցունիս 2 թուով Ֆ.Ֆտան.Ֆիգարէն առ Թայմս ուղղեալ հեռագիր մը նորանոր սնանկութիւններ կը ծանուցանէ։ Պանքարներու գանձարներէն ամենք, սնանկութիւն հրատարակել բաւական չհամարելով, արդ արութեան ձեռքէն փախուստ տալու զգուշութիւնն ալ ունեցած են։ Միացեալ Նահանգաց պետական պարտքն որ հետզհետէ կը վճարուի արդեմ զոնց ինչմանէ, 1 երկի իսն 359 միլիոն 267 հազար 492 տոլար է այժմ։ Մայիս ամսոյ մէջ 1,763,241 տոլար վճարուած էր, և վերջին 11 ամսոյ մէջ՝ 91,823,714 տոլար ընդ ամենը։

ԱՆԳԼԻԱ։ — Փայտ յունիս 2 թուով կը հրատարակէ Պ. Կ. Յանրեանի մէկ նամակն, որ Հայոց Կաթողիկոսին ընդարձակ բոլոր պարագայներն ու նշանակութիւնը կը տեղեկացնէ անգլիական հասարակութեան։— Կոմսոյ քաղաքական իրաւանց խնդիրը կը մնա Լոնդոնի բոլոր մեծ լրագրաց էջերը։ Օր. Լիսիա Պէքէր կ'ապացուցանէ թէ հանդուցեալ լորտ Պիքոնսֆիլտ նոպատաւոր էր կանոնց ընդարձակ իրաւունք տալու, և կոչում կ'ընէ Պոմպոնպանոյ՝ ի նոպատ Պ. Ուռոյի առաջարկին քուէ տալու։ Այլք ազատական սկզբունք կոչում կ'ընեն Ազատական կուսակցութեան։ — Հակառակորդ մը կը գրէ առ Թայմս թէ կանայք կամ շատ մեծ բան կը պահանջեն, կամ խիստ քիչ։ Եթէ ընթերցողն, միայն այրեր պիտի ընտրեն իրենց Երեսփոխան, որով նորէն ներկայացուցիչ չպիտի ունենան ի Խորհրդարան։ Ընդէ՞ր չընտրենան Երեսփոխան եւս լինել։ Բայց եթէ Երեսփոխանաց ժողովոյ անդամ լինին, ընդէ՞ր Լորտերու ժողովոյն ալ անդամ պէտք է գրել, զանոնք նախարարական և այլ պետական բարձր պաշտօններ վայելելէ։ Քանի որ այս ամեն իրաւունքներն ի միասին չեն խնդրեր, ջատագովք կանանց իրաւանց՝ ընդարձակեան իրաւունքն հաստատելով՝ ուրիշ շատ մը անիրաւութիւններ կը հնարեն։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առաջիկայ Օգոստոս ամսէն ըսկսեալ՝ մայրաքաղաքիս և արուարձանաց նոր մարդահամարն պիտի կատարուի, և այս գործողութեան պիտի աշխատակցին իւրաքանչիւր հասարակութեանց կողմանէ նշանակեալ թաղային պաշտօնեայք՝ կառավարութեան պաշտօնակալաց հետ։ Մարդահամարի տումարն երկու օրինակ պիտի լինի, իւրաքանչիւր ազգաց հնարաւոր ուրոյն ուրոյն, և մէկը՝ կառավարութեան, իսկ միւսն՝ հասարակութեանց պաշտօնատուներ պիտի մնայ։ Այս որոշումն այժմէն հաստատուած է մեր Պատրիարքարանի՝ պէտք եղած պատրաստութիւններն ընելու համար։

Սամաթիայ Ս Դէվրդ եկեղեցոյ մինուիսեան ձեռնարկեալ է քանի մ'տարիէ հետէ, բայց հիմնադրութեան և օծման հանդէսը կատարուած չէ դեռ, որովհետեւ դեռեւն մէկ կողմ բաւական խոր փոսած եղեալ մ' այժմ կաշխատին լեցնել նոյնպէս և հաստատեցնել միւս կողմանց, յորմէ յետոյ պիտի կատարուի հիմնադրութեան և օծման հանդէսն։ Ձեռն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ Նախընթաց օրը կիրակէ, Սամաթիայ թաղէն և այլ կողմերէ բազմաթիւ ազգայինք, ինչպէս գաւառայիր, ճրիաբար աշխատեցան շինութեան գործին մէջ։ Թաղական խորհուրդն և շինութեան յանձնաժողովն մեծ փութով յառաջ կը տանի գործը։

Ատեն. Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ գատական և կրօնական գործոց նախարար Հասան Ֆէհմի փաշայի հետ տեսնուելու գնաց, սակայն նոր փոխանակութիւնը բացակայ գտնուեցաւ։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն այսօր շնորհաւորութեան հեռագրեր ուղղեց առ Վսեմ. Նուպար փաշա և առ Վ. Մեմ. Տիգրան փաշա, որոնք նորով և օրհնելով՝ օրիորդ Զիբարայի հետ Տիգրան փաշայի ամուսնութիւնը, զոր երէկ ծանուցինք։

Տիրիկէ, Գրաֆիարէն, Ներգինկայէն և Մշոյ Ս. Կարապետ վանուց միաբանութեան կողմանէ շնորհաւորական հեռագրեր հասած են առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն, կաթողիկոսական ընտրութեան համար։

Մշոյ Ս. Կարապետ վանքէն հեռագիր, և Համաներ կշարանակին գանգատիլ վանքին լրեալ վիճակին համար, և կիմախանձն՝ փոխարինել վանահօր ընտրութիւնը։

Էմիրեանի Առաջնորդ Գեր. Տ. Աբրահամէս Ս. Արքիպիսկոպոս, Պատրիարքարանի տրսոնութեամբ մայրաքաղաքս կուգայ՝ անձնական ինչ ինչ գործոց կարգադրութեան համար։

Կ ծնական ժող՝ զի՝ երեկ յարաթական նստին մէջ որ Գեր. Տ. Սիմէ Ն Արքեպսկոպոսի առեն սպիտութեամբ տեղի ունեցաւ, նախարդ նստի ատենադրութեան ընթերցմանէն ու վերադարձանէն յետոյ, ամուսնական և այլ անհատական 22 խնդիր՝ որ երկար ժամանակէ հետէ բարձի թողի մնացած էին, կարգադրեցաւ։ Ժողովոյն երեկի անօրինութեան մէջէն հետեւեալը հաղորդուած են մեզի հրատարակութիւն։

1.— Տրապիզոնի վանահանեալ առաջնորդ Տ. Մատթէոս եպիսկոպոսի որ Երուսաղեմայ միաբաններէն է, դպրոցն պահանջից ու պարտուց կարգադրութեան գործը՝ Երուսաղեմայ պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Տ. Սիմէոն Արքեպսկոպոսի յանձնուեցաւ։

2 — Ըստ առաջարկութեան Տ. Սիմէոն Արքեպսկոպոսի՝ ժողովն մանանամ մը կ'ուզէ, մայրաքաղաքիս ազգային վարժարանց գրօնական ուսմանց վիճակը քննելու համար, որպէս զի զանոնք գործոց կարգադրութեան համար։

Կ ծնական ժող՝ զի՝ երեկ յարաթական նստին մէջ որ Գեր. Տ. Սիմէ Ն Արքեպսկոպոսի առեն սպիտութեամբ տեղի ունեցաւ, նախարդ նստի ատենադրութեան ընթերցմանէն ու վերադարձանէն յետոյ, ամուսնական և այլ անհատական 22 խնդիր՝ որ երկար ժամանակէ հետէ բարձի թողի մնացած էին, կարգադրեցաւ։ Ժողովոյն երեկի անօրինութեան մէջէն հետեւեալը հաղորդուած են մեզի հրատարակութիւն։

1.— Տրապիզոնի վանահանեալ առաջնորդ Տ. Մատթէոս եպիսկոպոսի որ Երուսաղեմայ միաբաններէն է, դպրոցն պահանջից ու պարտուց կարգադրութեան գործը՝ Երուսաղեմայ պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Տ. Սիմէոն Արքեպսկոպոսի յանձնուեցաւ։

2 — Ըստ առաջարկութեան Տ. Սիմէոն Արքեպսկոպոսի՝ ժողովն մանանամ մը կ'ուզէ, մայրաքաղաքիս ազգային վարժարանց գրօնական ուսմանց վիճակը քննելու համար, որպէս զի զանոնք գործոց կարգադրութեան համար։

Եղիպտի Նոր–Դարի մէջ հրատարակեալ է Երեւանէն գրուած հետեւեալ նամակը, որ Կաթողիկոսական ընտրութեան պարագայից վրայ կը գրէ։

«12 Մայիս։ —Անտոյս չին, Ս. Էջմի ածնայ տաճարում կատարուեցաւ ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը և, ինչպէս արդէն հեռագիրներն ձեզ հաղորդեցին, ընտրուեցաւ, ճշդով մեծամասնութեամբ, այդ վեհարաշնչոյն Ներսէս Պատրիարք Կոստանդնուպոլսոյն։ Այս, ընտրուել են մինչ միւսից յետ շատ կաթողիկոսներ, նրանցից իւրաքանչիւրը ունեցել է իւր արժանաւորութիւնները, բայց այս ընտրութիւնը, համարձակ կարելի է ասել, իւր նմանը չէ ունեցել։ Թող ինչ կուզեն ասեն, այս անգամ միայն կարելի է ասել, որ ընտրութիւնը գիտակցաբար կատարուեց։ Ես այս ասելով չեմ պնդում թէ Ներսէս պատրիարքի ընտրելումն է միայն գիտակցութիւնը կայանում։ Բաւական է յիշել այն, ինչպէս կատարվում էր ընտրողական հարցի վերաբերմամբ այս վերջին ամիսներում։ Ես մտադիր չեմ այստեղ մի առ մի նրանակել այդ հարցի ամեն կերպարանափոխութիւնները, որ ստանում էր հասարակութեան մէջ։ Բայց և այնպէս չեմ կարող մի քանի խօսք չասել այն 4–5 օրուայ մասին, երբ գործում էին Ս. Էջմիածնում մեր պատգամաւորները։ Ի՞նչ էր առում հասարակութիւնը ուրիշ ընտրութիւնների ժամանակ, հարցնում ես գործին տեղեակ մարդկանց։ այն ժամանակները կային միայն ընտրող պատգամաւորներ, նոյնիսկ Վաղարշապատում ընտրութեան մասին խօսում էին հեռաւոր։ Այս անգամ պատգամաւորներ էր իւր ամենամանգային հարցի վճռելու ընելու, այս վճռից էր կախուած ապագայ բարօրութեան յոյսը։ Այս անգամ ժողովուրդն լսեց այն վճռին, որն որ կերարանցեց նրա բոլոր սպասածը։ Լսուեցաւ Ներսէս Պատրիարք առաջին և Մելքիսեդեկ Երկրորդ կանչիպ ասս։ Երբ պատգամաւորներն դուրս եկան տաճարից, դրսումը բոլոր բազմութիւնը միաձայն ոչնչ՝ կեցցէ Ներսէս, կեցցէ ժողովք, կեցցէ Մայր։ Այդ բոլորին հայի կեանքի մէջ դիտակցութեան յայտնութեան բոլորն էր։ Պատգամաւոր սուրբ Հայրերից մինը խօսելով ինձ հետ այս տեսարանի մասին ասաց՝ առաջին անգամ տեսնելով այդպիսի սրտառուչ ցոյց, ուրախութեան արտասուքը ինձ խեղդում էր։ Ցրուեցանք Էջմիածնայ սուրբ տաճարից այն կենդանացուցիչ և կազդուրիչ զգացմունքով, որ հայը զգում բոլոր ազգերում կարտասանում է փոխադարձ գիտակցութեամբ կատարել իւր պարտքը Ազգի և Եկեղեցւոյ հաստատութեան վերաբերութեամբ։

Ն. Ն.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առեւտրական գործոց նախարարն, կիրակէ, նախարարաց ժողովը ցրուելէն յետոյ, կայսերական պալատն երթալով՝ գիշերի ժամը 2ին վերադարձաւ։

Եղեւմից պաշտօնատունէն Շէյխ–իլ–Իսլամի Դուռը դրամ գրկուած լինելով՝ այս օրերս կրկին վճարել որոց և այլոց Մայիս ամսոյ թաշակներն։

Դատական գործոց նախարար Հասան Ֆէհմի փաշա պատասխաներ է իւր ստորակարգեալ պաշտօնակալաց, որ Պէյ–Պազարի թշուառաց ինդատաց շրջարերութեան հանուած տուներէն գնեն անտարաղ։

Ներքին գործոց նախարարութենէն կը ծանուցուի ի պաշտօնէ, թէ լրագրաց ոմանց մէջ Խայրուլլահ էֆէնտիի (նախին Շէյխ–իլ–Իսլամ) մահուան վերաբերեալ ինչ ինչ հրատարակութիւնք տեսնուած են թէեւ, բայց Հիմայի նահանգէն որ և է տեղեկութիւն չկայ, և թէ՝ Մէհմէտի մէջ Խալիլ էֆէնտիի (տէրս վէրկի) մեռած լինելը հեռագրուած է, որ 90 տարեկան էր, և Մէքքէ ուխտի գացած, և որոշած էր իւր կենաց մնացորդն անդ անցընել՝ բարեմաղթու լինելով Օգոստոս Սուլթանին համար։

Երէկ Սիւրբի Հիմայունի ուղեւորութեան հանդէսէն յետոյ, նախարարք չգացին իրենց պաշտօնատեղիներն, և կայսերական պալատն մէջ խորհրդակցութեան նստան մինչեւ երեկոյ։

Անցեալ շաբթու Իզմիրի քարափոց վրայ բռնուած առնական կերպարանօք սպառազինեալ կինն՝ երկօրեայ բանտարկութենէ յետոյ արձակուեր է երաշխաւորութեամբ, ըստուգուելով որ Զէյթունցի է և տեղւոյն կանանց ամենքն ալ այդպէս բարձրազինեալ են։ Այս կինն Հայ է, Պոլիս եկած և երէկ մեր Պատրիարքարանի մէջ տեսնուած է։

Ռիսոի լեռնեներաց ու նարնջենեաց հնանդութիւնը՝ որ բաւական ժամանակէ հետէ երեւան եկած է և մեծ վնաս կրատճառէ, տակաւին փարատած չլինելով՝ կղզեցիք միարաներ, և Աշխարհի վանքը գտնուած Ս. Առաքածածնի Գօտին յատուկ չգենաւով Ռիսս տարեր են ամբոյս 18ին ուրբաթ օրը։ Մեռարարիան չոգենաւ երթալով, Գօտին՝ պահպանութեան յատկացեալ քահանայից հետ, նաւահանգիստն հաներ է, զոր դրօշակներով զարդարեր են և եկեղեցական դասն և խուռն բազմութիւն ժողովրդեան անդ կոպասէ եղեր։ Գօտին նոյն եկեղեցի տարուեր, և ժամու մը չափ մաղթանքներ կարդացուելէն յետոյ, թափոր կազմելով՝ սկսեր են շրջապատելով զայն բոլոր պարտէզներն ու արտերն։

Իզմիրի անտառաց տեսուչ Գալեաս էֆէնտի ինչ ինչ պատճառաւ պաշտօնակ եղեր և դատի ենթարկուեր է։ Հանդաց եւ անտառաց ժողովոյ անդամներէն Բիզա պէյի յանձնուած է երթալ Իզմիր ի քննութիւն։

Կրետէէն առնուած նորագոյն տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն թէ կայսերական կառավարութեան կողմէ Ֆոթիատէս փաշայի տրուած հրամանաց համաձայն, Վագրգինիերու տաստորդի տուրքը ջնջուեր է։ Կառավարական այս շնորհն հաղորդուելով ընդհ. ժողովին, կղզւոյն քրիստոնեայ բնակիչք բերկրալից կուսակցին դիմեր և առ Վեհ. Սուլթանն իրենց երախտագիտութիւնն արտայայտեր են։ Կառավարութիւնն համաձայներ է Կրետէի ընդհ. ժողովոյն հետ որ երեսփոխանաց մէջ 1,500 օսմ. ոսկւոյ գումար մը յատկացուի մանր մեսամեսական բարեպաշտական հաստատութեանց և վարժարանաց համար։ Ընդհ. ժողովն քան որ դադրեցուցած է իւր աշխատութիւններն, արիւն առկոս խնդրոց լուծումը պատրաստելու համար։

Վեհ. Սուլթանն 300 ոսկի արժողութեամբ փառաւոր կառք մը նուիրեց Մեծ Եպարքոսին։

Մարաքաքաքիս առաջնորդական վարչութիւնը մայիս 30 թուով հեռագրած է Եգիպտոսի առաջնորդական վարչութեան, թէ Մոսէսի Ազբերակունքը գրուած քարանթիւնան անբաւական կը նկատէ, և թէ որոշած է որ Հիճազի ճամբով Եգիպտոս եկող ուղեւորք հնդ օրեայ քարանթինայի ենթարկին։ Ապա Սատաշ Զրս նոր բժիշկք քննիչ կարգուած են Եգիպտոսի զանազան մասանց մէջ, երկրին առողջապահական վիճակին և մաքրութեան համար։

Պամպէէն մայիս 30 թուով կը հեռագրեն առ անդր հիւպատոսն Ալեքսանդրիոյ, թէ Պամպէ քաղաքին մէջ 8 ժանտամահ պատահեր է մայիս 27ին վերջացող շաբթուան մէջ։

Լոնտոնէն կը ծանուցուի թէ Ռուսիոյ–Վառնայի երկաթուղեաց ընկերութիւնն որոշած է իրազօր պատարիրակներ զրկել ի Սոֆիա, որպէս զի Պուլկար կառավարութեան հետ վերջայնեն միշտ երկաթուղւոյ գնման գործողութիւնը։ Բանակցութիւնք շատ առաջ գնացած են, և կը յուսացուի որ ի մօտոյ վաճառման պայմանագիրը կնքուի։

Սելանիկի վերջին մարդահամարին համեմատ, ներկայ տարւոյ մարտի սկիզբէն ցվերջ ազգերի, այդ քաղաքի բնակչաց թիւն է 121,781 որոց 61,511ն այր և 60,270ն կին։

Նախարդ Խոթիլ Իսմայիլ փաշա որ քանի մ'օրուան համար Բարիզ գնացած էր ի տարաբերն ներկայ գտնուելու, յունիս 2ին Բալէ Բուայրի պարտիզին մէջ ճեմնած պահուն, մարդ մը վրան յարձակելով, սկսաւ հարուածել առանց պատճառի։ Քարտուղարն՝ որ քիչ մը անդին կը պարտէր, մինչև որ հասաւ, անծանօթը խոցս տուած էր։ Իսմայիլ փաշայի դէմքը բաւական կապուտցած լինելով, մեծագոյն ակնամաճառի մը խանութը տարին ուր զվարար քմպերի մը խմելով քիչ մը հանգստացաւ և յետոյ կառօք Կրանտ–Օթէլ գնաց ուր կը բնակի։ Կը կարծուի թէ յարձակողն իտալացի երիտասարդ մ'է որ ատենօք քարտուղարութեան պաշտօն վարած է Նախարդ Խոթիլին քով։

Մ'օնիթէօռ մանաւոր աղբիւրէ կը տեղեկանայ թէ Քիոս կղզին աքսորեալ Ահմէտ Մարատ անուն անձն յղուած է երկրորդ անգամ փախչելով. Իզմիր բարեկամաց տունն ապաստանել։ Այս մարդն յառաջագոյն Պէյրութի Բիւրոյէ վարժարանին մէջ գաստատու է եղեր, բայց բողոքական միսիոնարաց հետ յաճախ տեսնուելով, կրօնքն ուրացեր և մահմեդականութեան դէմ գրքեր գրեր է։ Մշնջենական աքսորանաց դատապարտուելով, Քիոս զրկուեր է ուսկից առաջին անգամ երկրաշարժի ժամանակ յեգիպտոս փախեր է, բայց եգիպտական ոստիկանութեան ձեռամբ Իզմիր և անտի Քիոս զրկուեր է։

Ատալիայէն հետեւեալն գրուած է մայրաքաղաքիս Թէլէկրաֆ անուն հրեայ լրագրին։

«Տեղւոյս յ.ինք ամեն տարի Ցարութեան տօնի առաջին օրը հրեի մը պատկեր հրապարակաւ այրելու սո-

վորութիւն ունին, և ուրիշ քրիստոնեայ ժողովուրդներէն ալ մարդիկ կը հրաւիրուին այս հանդիսին, և գիւղացի կանայք ու տղայք նախատիպ ու նշանակ կը թափեն Հրէից վրայ. Քաղաքիս կառավարիչ պէյն ու հիւպատոսաց սմանք յուսնայ Ազգային ժողովին պատուիրեցին՝ այս տարի չը կատարել սոյն հանդէսը՝ որ գէտութեան և յուզմանց պատճառ կը լինի. սակայն՝ հակառակ այս պատուէրին, այս տարի առաւել կարևորութեամբ տեղի ունեցաւ հանդէսը. հրէի մը պատկերը իշու մը վրայ բարձրացնելով՝ հրոյ ճարակ տրուեցաւ ինքեանց խուռն բազմութեան, և հրէայք ո՛չ և է ցոյց չբրին։ Խնդրագրեր ուղղեալ են առ Բարձրագոյն Հրէից, որպէս զի պէտք եղած միջոցներն ի գործ դնէ՝ սոյն անհաճոյ սովորութեան խափանման համար։»

—

Իւսկիւտարի դատական պաշտօնատան չէնքը խարխուլ վիճակի մէջ լինելով, Հասան Ֆէհմի փաշա հրամայած է նորոգել զայն։

—

Հագիագաթ կը ծանուցանէ թէ ձեռնհաս անձերէ յանձնախումբ մը պիտի կազմուի իմաստ, հանրային կրթութեան ճիւղին յատկաբեալ գումարներու բաշխումը տնօրինելու համար։ Այս յանձնախումբը պիտի զբաղի միանգամայն նախնական և երկրորդական վարժարանաց մէջ բարենորոգումներ ներմուծել։

—

Մինչև կիրակի օրը, Պէյպազարի հրկիզուելոց ի նպաստ շրջարերութեան հանուած տոմսակաց արտադրած գումարն, բան Թարիգի, 384,005 դրուշի կը հասնի. Ասոր վրայ աւելացած են յետոյ 47520 դրուշ Պ. Հիրշի կողմէ և 24.000 դրուշ Ալեքսանդրեան կայթուղեաց ընկերութեան կողմէ։

—

Պատասի գլխաւոր Էմիրը (Նուէյեզ-Էլ-էրէֆ) այդ քաղաքէն մեկնած է մայրաքաղաքս գալու համար։

—

Տօքթ. Միւլիք երէկ Եւրոպիոյ ջերմուկներն ուղեւորեցաւ։

—

Կիրակի օր գաղթական մանուկ մը Սիրքէճիի երկաթուղոյ գծին վրայ խաղացած պահուն, կառախումբ մը վրայէն անցնելով, գլուխը ջախջախեց։ Խեղճ տղան քանի մը վայրկեանէն մեռաւ։

—

Ծանանակ մը հեռէ Գարա Հիսարի (Սեբաստիա) մէջ ծաղիկ հիւանդութիւն ծագած է, և պատուաստ չգտնուելուն պատճառաւ, 15ի չափ տղայք մեռած են։ Տեղական իշխանութիւնը փութացած է հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուլ։

—

Իզմիրի մաքսատան 1884 տարւոյ մարտ ամսոյ հասոյթն է 3,000,133 դրուշ 20 փարա է, մինչդեռ անցեալ տարւոյ նոյն ամսոյ հասոյթն է 2,632,068 դրուշ 15 փարա, որով այս տարի 368,075 դրուշ 05 փարայի առաւելութիւն մը կը նշմարուի։

ՀԵՌԱԳՐԱՎՈՐՔ

(Այս օրուան)

ԱԺԱՆՆՍ ՈՒՒԻԴԻՐ

Լոնտոն, 9 յունիս

Լորտներու ժողովին նախընթաց աւուր նստին մէջ լորտ Կրանվիլ հարցմանց պատասխանելով, որոշակի յայտնեց թէ դեսպանախորհրդոյ նկատմամբ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համաձայնութեամբ տրուած որոշումը Խարտումի պարանին վաւերացման պիտի ենթարկի։

Պերլին, 9 յունիս

Գերմանիոյ Խորհրդարանը պիտի գումարի վաղը, Պենտեկոստէի տօնէն ետքը։—Կայսրը քանի մը օրէն Լէս պիտի երթայ։—Կառավարութիւնը կը պնդէ իր որոշման վրայ թէ մաքսային սակարկոյ վրայ կարևոր փոփոխութիւններ պէտք է ընել։

Ալեքսանդրիա, 9 յունիս

Այսօրեայ պաշտօնական լուր եկաւ Պորպերի անձնատուութիւնն հաստատող։

Ամիէնք, 9 յունիս

Լոնտոնի Վալ.ինս եղբայրց դրամատան ներկայացուցիչն երէկ մէկ միլիոնի գումար մը նուիրեց նախարարապետ Պ. Թրիքուբիսի, հանրօգուտ գործի մը գործածելու համար։ Պ. Թրիքուբիս ընդհանրապէս լինելով այս առատաձեռն նուէրին համար, առաջարկեց որ յատկացուի շարադրուած զգաստացուցման նուիրեալ հաստատութեան մը, յորմէ զուրկ մնացած է ցարդ Ցունաստան։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽՈՍ

Ղնտրիս, 29 Մայիս

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐՔԵՊԳՈՅՈՑ Օսմանեան Թանսիոյեան

Երկ երեկոյ գոցուեցաւ.....դ՝հ	—	
Գրաստին գոցուեցաւ վերջը «	—	
Երկ Բերայի մէջ.....	8	58
Կառաւոտուն բացուեցաւ..... «	8	37
արծրագոյն գին ..... «	8	37
Նուազագոյն ..... «	8	37
Այս օրին ..... «	8	37
Տոխանութիւն 1863.....ֆր.	55	
» 1865..... «	50	
» 1869..... «	44	
» 1873..... «	40	
Ղոն տի Թրէկոր.....Անգլ միլիոն	16	50
ուսմի երկաթուղի.....ֆր.	43	
Իսլիկասիոն տը Բրիտրիթէ »	378	
ԲԱՆԿԵՏՈՒՄՈՒԹ		
ասիկիմ մէնէնբաս...Անգ.տակի	3	28
բնտի մէնէնբաս..... Օսմ. միլիոն	7	18
անք տը Ֆոնս (գուբ. կոր.)	6	35
ան Նանտ է վաս.... Օսմ. լիրա	3	28
Թրամուէյ ..... « «	290	
Սնի Ֆիլ Եգիպտական	68	
Արէկ իրիկուն գոցուեցաւ	67	30
Փիլերը գործ չեղաւ	—	
Այս առտու բացուեցաւ...	67	15
Վէս օրին նոյն գին	67	15
ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՎ		
Օսմ. տակի..... ՊՐ.	100—	
20 Ֆրանքնոց ..... «	87	29
Անգլ. տակի ..... «	110	6
Լիրայի ..... «	51	10
Ոսկի Էմբերիայ	90	3
Ռուսական թղթադրամ..... «	9	
Ֆրանք ..... «	—	
Ֆիորին ..... «	9	3
Ս.Հ. արծ. (տարբ.) ..... «	108	9
Հինգնոց ..... «	102	30
Մէյտիք ..... «	100	20
Գրնոմ ..... «	780	—
Թղթադրամ..... «	—	—
Վեցնոց..... «	103	

(ԱԺԱՆՆՍ ՀԱՎԱՍ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն 9 Յունիս ժամ 5 վ. 15 երեկոյ

Անգ. Քոնսոլիտէ գոցուեցաւ....	100	
Օսմ. « բաց մնաց....	8 1/8	
« « գոցուեցաւ....	8	
Օսմ. փոխառութիւն 1863	10 1/8	
« « 1869	9 1/4	
« « 1871	66 1/2	
« « 1872	16	
« « 1873	8 1/8	
Խոխառ. 1877.....	79 1/4	
Պանք Օթոման	18 5/8	
Ռուսական փոխառ. 73 (գ. կ.)	90 1/4	
Եգիպտ. միացեալ (իւնիֆիէ)	61 1/8	
« առանձն. (բրիվիլեժիէ)	86 5/8	
Ջարբ Սանիէ	60	
Ֆոնանիալ (փոխառ. Բոչիոս).....	34 1/2	
Հունգ. պարտատոմսի 1877.....	103 1/4	
Փոխանակ. Բարիզի վրայ	—	
Վիէննա 9 Յունիս ժ 4 երեկոյ		
Փոխանակ. Լոնտոնի վրայ	122	30
Օսմ. Երկաթուղի	20	10
Բարիզ 9 Յունիս ժ. 3 վ. 45 երեկոյ		
Ֆր. Ռանթ 4 1/2 0/0 ..... բաց	108	20
« « 3 0/0 բաց	79	32 1/2
Օսմ. Ֆոնս. բացուեցաւ.....	8	23
« « գոցուեցաւ քրն. կոր.	8	22 1/2
Օսմ. փոխառութիւն 1863.	—	
« « 1865.....	53	
« « 1869.....	45	
« « 1873.....	—	
Օսմ. Երկաթուղի	43	
Օսմ. Լէվիի բանկեթուղիք	537	50
Պանք Օթոման	633	75
Երկաթ Լիոնէ	565	
» Ֆոնսիէ	1335	
Բանքնոտս Լիոնի (կուբ. կոր.)	1230	
Սուէզի ջրանցք.....	2065	75
Ռուսական 5% 1877ի	98	1/2
Իտալական Ռանթ	97	60
Արեւ. Թուս. (Միւս Օրիան.).....	—	
Եգիպտական միաց. գոց	310	
Սպանիական (արտաքին).....	61	1/8
Բրիտանիէ թիւրք	372	50
5% Հնդկական	3	7 50
Ղէք Լոնտրայի վրայ.....	25	22

(ԲԱՑԱՌ ՊՈՐԲԸ ԷՈՅ Է)

ԳԻՏԱԿԱՆ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԱՍՏԱՆ

ԲՅԻՇՆ ՏԻԳՐԱՆ ՓԷՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆԻ

Այս չոր սրի անկարապրելի հաճոյք մը ունեցանք, այն է գիտական գիրք մը կարդալ մեր ընիկ լեզուով։ Այս տեսակ գիրք մը այնքան նոր է և նորութեան մէջ այնքան հրապուրիչ ոճով գրուած որ ինձ համար միայն խօսելով առաջին տողէն ցվերջին տողը կարդացի. Տօքթէօր Փէշտիմալճեանի ծաղիկ հիւանդութեան վրայ գրածը՝ ես որ օտար լեզուաւ այս նիւթին վրայ նոյնչափ գրուած մը կարդալու քաջութիւնն չպիտի ունենայի երբէք։

Բժ. Տիգրան Ս. Փէշտիմալճեանի նոր հեղինակութեան անունն է ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԱՍՏԱՆ, սակայն միայն նիւթոց ցանկը տեսնել բաւական է տեսնելու համար թէ լոկ պատմութիւն մը չէ այս գրուածքը այլ կը պարունակէ այն ամէն ինչ որ պատուաստի վրայ կը գիտցուի ցարդ և որ կարելի է գիտնալ մեզ համար՝ այսինքն պարզ ժողովրդեան համար որ չունի բժշկութեան գիտութիւնը և չէ կարող խորունկ տեսութիւններ թափանցել։ Ծաղիկ հիւանդութիւնը մեծ ջարդ տուած է մարդկային ազգին. կը հաստատ՝ այդ հօր բանը մեծարդոյ հեղինակին հետ թէ պատուաստի գիւտէն առաջ «մարդկային ազգին դէմ ֆոսորդ ծաղիկի հարուածոյ զոհ կը գնար։ Մարսափելի նկատ

(*) Եւ երբ ծաղիկ հիւանդութիւն ունեցող լեզուի վրայ ևս փշտակներ կային։

բաղդութիւն մէ առաջին մասին Բ. Գլխոյն մէջ ծաղիկի վրայ տրուած Պատմական Տեղեկութիւնը, որպէս ընթերցողը ինքնաբերաբար պէտք է թեւին վրայ նայի պատուաստած բլլալը ստուգելու համար։

Այդպէս ծաղիկ հիւանդութիւնը նոր չէ երկրիս վրայ։ Զենք գիտեր թէ սա ե՞րբ կ'սկսի, սակայն Զենգիզ կ'ըսեն թէ Քրիստոսէ 1122 տարի առաջ (ըսել է ներկայ ժամանակէն 3000 տարի առաջ) իրենք ունէին այս հիւանդութիւնը։ Որքան որ մօտենանք վերջին դարերու, այնքան տարբ տեղեկութիւններ կը գտնենք և ծաղիկի կոտորածները այնքան կը բազմապատկին և կամ կը գիտցուի սոցա սատակութիւնը որ ի սկզբանէ անծանօթ էր։ Բազմաթիւ հեղինակներ կը յիշէ Փէշտիմալճեան էֆէնտի օրնք միայն թուանշաններով կ'ապացուցնեն թէ ամէնէն աւելի մահարեր հիւանդութեանց կարգը կրնայ դասուիլ ծաղիկը, որ շատերու համար վտանգաւոր չհամարուիր։

«Ծերպալի մի ընթերցում է, կ'ըսէ, անցեալ դարու վերջերը հեղինակաց տուած նկարագրութիւններն այս հիւանդութեան բրած կոտորածներու և աւերածներու վերաբերմամբ, և երբ մեր օրերն կը տեսնենք ըլլամա հանարուած մարդիկ օրը, չը գիտենք ինչ օգտաւէտ նպատակաւ, կը տքնին ներկայացնել մեզ ծաղիկին իրր սովորական հիւանդութիւններէ մին, որ ոչ անոնցմէ ծանր և ոչ աւելի չարաբեր եղած է, իրաւունք կ'ունենամք հաւատալու որ կամ ծանօթ չէն գրքա այդ պատմիչներու գրուածոց և կամ յարմարմամբ մէջ կը գեգերին մի գիտական համբաւ ստանալու համար։»

Լոնտոնի, Վիէննայի և Պուէնոսայրէսի մեծերոց տօմարներէն քաղելով Դանիել Պէնուսի ցոյց տուաւ որ նոր քաղաքաց բնակչաց 1/13դն ծաղիկէ մեռած էին։ Մանաւանդ Բարիզու բժշկական դպրոցին հաղորդած է թէ 1744էն մինչև 1763, Լամիմպուրկի մէջ 24,332 հոգի մեռած է, որոց 2444ը ծաղիկէն, այն է 1/14դէն աւելի։ Լահէյի մէջ 1/13էն աւելի է այս համեմատութիւնը։ Լոնտոնի ընդհանուր վիճակագրական տեղեկագրին մէջ կը տեսնուի որ 1763 դեկտեմբերի 10էն մինչև 1766 դեկտեմբերի 16, 23911 մեռնողներէն 2334ն ծաղիկէն մեռած են, ըսել է մօտ 1/10ն։ Բարիզի մէջ տարին 10,000 ծաղիկ հանող կը հաշուէին որոց 1400ն կը մեռնէին։

Մեր մէջ շատերը ծաղիկ հիւանդութեան ի մօտոյ տեղեկութիւններ ունին, բայց ներսուի ինձ հոս դնել այն նկարագրութիւնը, որ հեղինակը կուտայ ծաղիկ հանողի մը այլ և այլ վիճակներու վրայ։

«Ծաղիկի սերմն առողջ մարդու կազմուածին մէջ մտնելէ վերջը տակաւին հիւանդութիւնը երևան չեկած՝ մի քանի օր միջոց կ'անցնի, այն որ բժիշկք թիսման մէջոց կ'ըսեն։ Այս ժամանակը մի քանի ժամ և քսան ամսոց մինչև 20 կամ 25 օր կարելի լինել, բայց մէջակ հաշուով գիտեմք որ 8 կամ 11 օր միայն կը տեւէ։

«Թիսման մէջոցը լրանալէ վերջը հիւանդը սաստիկ մի սարսուռ կ'ընդգայ, սխտրժակը կը խարխափի, ծարաւը կը սատականայ և մարմնը ջրաձևանքով կը ծածկուի։ Լեզուն ճերմակ ծեփով կը պատի և երբեմն նոպականք և ժայթք կը պատահին, իսկ զրուվանն պինդ է միշտ։ Գլխացաւութիւնը ընդհանրապէս սաստիկ է, ճակտի կողմ մանաւանդ։ Այս հիւանդութեան և այս միջոցին մէջ է որ սաստիկ մէջքի ցաւէ կը դանդաղին հիւանդք ամէն բանէ աւելի և այս ցաւը դալիք հիւանդութեան ամենէն հաւանական նշաններէն մին է։ Մի և նոյն տաքն ազնութիւն, ծարփանք և զառանցանք կը նշմարուին հիւանդին վրայ և այս վիճակն կը տեւէ չորս երկու կամ երեք օր։

«Յետոյ եռացման շրջանը կսկսի. նախ մարմին վրայ սեւ կէտեր կ'երևին, յետոյ կը ցցուին եւ երեսէն ակսելով հետզհետէ վզին, լանջին և ոտքերուն վրայ մինչև տաքերն կ'սփռուին։ Երբ որ և երբորդ օրն այդ ցցուած բիծերն տափակ և ծանր փշտակներու կը փոխուին, որոց մէջ պարունակեալ հեղուկն նախ շինագոյն կը մնայ, ապա դեղին և դեղնագոյն։ Այս փշտակներն կերեւին նաև բերանն, կոկորդին, խուչափողին, արտաքնանց, ուսոց վրայ (*) և ընդ։

«Փշտակներն հետզհետէ կը մեծնան, կը բարձրին, կը հարթանան և խաղաւարտի (բիւսթիւլ) կը փոխուին և նոցա կենդրոնը պորտաձեւ մի փոս կը դոյանայ։ Խաղաւարտներու չորջը կարմրագոյն մի շրջանակ կը պատէ։ Զարբորդէն եօթներորդ օրերն խաղաւարտներուն ձեւը կիսագունանի. ման կը լինի, մարթը կուռի առաւել, մանաւանդ երեսի կողմը, արտաքնանքին և շրթանց վրայ։ Այս միջոցին, սկզբնական տապն, որ մեղմացած էր վերը ինչ, կրկին կը բարձրանի և կոկսի թարախելու ներսն որ կը տեւէ մինչեւ 8րդ կամ 10րդ օրը։ Այն օրէն վերջը չորանալու շրջանը կը սկսի։ Զարացումը խաղաւարտին կեդրոնէն սկիզբ կ'առնու։ և մի կնատ դոյացնելով. այս սեւութիւնը հետզհետէ կը լայնանայ մինչեւ որ ամբողջ մի սեւ կեղեւով ծածկուի, յետոյ կեղեւներն կ'կեն, տեղերնին մի բիծ կը թողուն»։

Բայց այս նկարագիրը կանոնաւոր ծաղկին է. վերոյիշեալ նշանները կարեն իրենց կարգը փոխել և կամ անանցնիլ մին աւելի սաստիկ լինիլ. այն ատեն ըստ այնմ հետեւանք կ'ունենան և մինչև իսկ մահ կը պատճառի։

«Բայց որքան ծաղիկն յաջողագոյն վերջանայ, գարձեալ մշանջենաւոր և պիգալի հետքեր կը թողու մարմնոյն այլ և այլ մասանց վրայ։ Այս հետքերէն գլխաւորն է երեսին վրայ ձգած անջնջելի սպիներն, որք ամենագեղ արարածներն ահռելի կերպով կը կերպարանափոխեն շատ անգամ, խաղաւարտներու խտութեան եւ խորութեան համեմատ։

«Ծ՚ղ՚կը ցկեանս խոթարեալ եւ անկոյր կը թողու զմարդ։ Ցիրաւի ենքա՝ որ չեն մեռներ՝ այս հիւանդութենէ։ չատ անգամ մահէն աւելի տասնապատիկ ցաւոց կ'ենթարկին։ Գեղեցկութիւնն որ բնութեան ամենէն թանկագին պարգեւներէն մին է, կ'անհետանայ շատ անգամ եւ իր տերն իր թոյնին պիգալի հետքերն կը թողու։ Այն ապրկունք, որոց ֆիզիկական կատարելութեան շնորհիւ թերեւս փայլուն մի ապագայ վերապահուած է, ծաղիկի այցելութեան դրշմ մը յատկեան մառացութեան կը դառապարտուին, և մինչդեռ իրենց սեռին փունջին մէջ մի պայծառ և հրապուրիչ զարդն պիտի լինէին, ծաղիկի անողոք հարուածովը խամրած և անշուք կը մնան ցկեանս։

«Ի մէջ բազում գործարանական աւելորդաց, ինչպէս լոզութեան, կոկորդի ելն, ամենէն քստմնելին աչայ կորուստն է։ Հաշիւ եղած է թէ 100 կոյրէ 35ն ծաղիկէն կորուսած են։ Իսկ նոքա որք միականի կը մնան, կամ լոկ աչայ վրայ գիծերով, կամ արտեւանանց եղերքներն բորբոքած և բիծոտ, նոցա թիւն անհամար է։ Ոմանց չորքերեն ուռած կը մնան, քթերնին գոյացած, կամ ըսպիներէն կրծուած, զազիր մի տգեղութեամբ. ոմանց ոսկորներն կը փտին; յօդուածներուն և սրբատի շուրջն գոյացած կեղտնիներէ կը տանջուին։ Կան նաև որք ջրամբարութենէ կամ ջրգողութենէ կը վարակին անբուժելի կերպով։ Շատերուն մէջն այն օրէն կսկսին ծիրիլ և հոսիլ ուրեմն ամէողջ մարմնին հիմնելով վաղահաս մահն կը դայ այս թշուառ տեսարանին վերջ տալու»։

Բայց մի վախէք. ձէնքը եկաւ և պատուաստի գիւտն ընելով վերոյիշեալ սոսկացուցիչ ոտղերը իրր անցեալին նկարագիր թողուց։ Իւր գիւտէն չէ թէ միայն ծաղիկ հիւանդութեան չարագործութեանց արգելք եղաւ՝ այլ նաև դոքտէրին և հանրաբարկ հիւանդութեանց դէմ մաքառելու համար ընդհանուր մեթոտի մը ճամանն ցոյց տուաւ՝ որպ որքան զօրաւոր բլլալը Փէշտիմալճեան էֆէնտիի լրբէն կը հասկցուի, այլ նաև սորա ստրածաձութիւնը. այսօր այլ հիւանդութեանց դէմ ալ զօրաւոր զէնք

(*) Ես երբ ծաղիկ հիւանդութիւն ունեցայ լեզուի վրայ ևս փշտակներ կային։

մ'եղաւ, ինչպէս բացատրած եմ Պ. Բասթէօրի աշխատութեանց վերայ խօսելով անցեալ յօդուածներէս միոյն մէջ և դեռ շարաթ մը առաջ էր որ Բարիզի թերթերուն մէջ կարդացինք և Աբէ-Եէի մէջ թարգմանեցինք Պ. Բասթէօրի շնչոց կատաղութեան մասին նորանոր գիւտերը։

Ծաղիկ հիւանդութիւնը դէրոյ (մանրադիտական կենդանի) մ'է որ մարմնոյ մէջ մտած ատեն անդ կ'աճի կը բազմանայ։ Մարմինը կը մարտի։ տրա արշաւանաց դէմ, եթէ հիւանդութեան տեւողութեան միջոցին որ Գանգամ՝այն՝ այս ճակատամարտիս տեւողութիւնն է՝ մարմինը յաջողի դիմադրել և բերդը անձնատուր չըլլայ՝ այն ատեն վատաբարոյ թշնամին կը քաշուի, նոր բերդերու առման կանայ և այլ ևս չդիմեր իւր յարձակմանց յայտնանակոյ մարմնոյն։ Արդարև, այն որ անգամ մը ունեցած է ծաղիկն, կրնայ հանդիստ պտով շրջիլ. իւր մարմինը հրապոյր չունի ծաղիկի միքրոպներուն համար։ Այս յատկութիւնն է, ահա՛, որ ձեռրի գիւտին տեղի տուած է և ձեռրբ առաջ ալ դեռ ուրիշներու ուշադրութեան արժանի եղած, ինչպէս պատկերման գործողութիւնը։

Մարդիկ ի վաղուց անտի տեսած են թէ երբ անգամ մը ծաղիկ հիւանդութիւնը կրեն, այլ ևս զերծ են ատի։ Ըսել է որ գիւրին միջոցաւ ենթեթ կերպիւ ծաղիկ ունենալ եթէ կարելի բլլայ այս կատարելով ապագայ անծանօթ ատիճանաւ և գուցէ մահարեր հիւանդութեան մը առաջքն կրնայ առնուիլ։ Ահա ասոր համար է որ ձէնրբ առաջ հին ժամանակներ պատկինումը հնարած էին հասուն ծաղիկի թարախն սուր մի գործիքով առողջին մարթին մէջ թափանցեցնելով և այս կերպիւ նորա հաղորդելով թեթեւ հիւանդութիւն մը։

Քանի որ պատկինումը ձէնրբի առաջ էր՝ ուրեան ատենէ ի վեր կ'գործածուէր։ Այս մի նոր Գլոյ՝ իմ է և խիստ հետաքրքրաշարժ, որովհետեւ ի բաց առեալ հնագոյն ատենէ թանկագին պարգեւներէն մին է, կ'անհետանայ շատ անգամ եւ իր տերն իր թոյնին պիգալի հետքերն կը թողու։ Այն ապրկունք, որոց ֆիզիկական կատարելութեան շնորհիւ թերեւս փայլուն մի ապագայ վերապահուած է, ծաղիկի այցելութեան դրշմ մը յատկեան մառացութեան կը դառապարտուին, և մինչդեռ իրենց սեռին փունջին մէջ մի պայծառ և հրապուրիչ զարդն պիտի լինէին, ծաղիկի անողոք հարուածովը խամրած և անշուք կը մնան ցկեանս։

«Ի մէջ բազում գործարանական աւելորդաց, ինչպէս լոզութեան, կոկորդի ելն, ամենէն քստմնելին աչայ կորուստն է։ Հաշիւ եղած է թէ 100 կոյրէ 35ն ծաղիկէն կորուսած են։ Իսկ նոքա որք միականի կը մնան; կամ լոկ աչայ վրայ գիծերով, կամ արտեւանանց եղերքներն բորբոքած և բիծոտ, նոցա թիւն անհամար է։ Ոմանց չորքերեն ուռած կը մնան, քթերնին գոյացած, կամ ըսպիներէն կրծուած, զազիր մի տգեղութեամբ. ոմանց ոսկորներն կը փտին; յօդուածներուն և սրբատի շուրջն գոյացած կեղտնիներէ կը տանջուին։ Կան նաև որք ջրամբարութենէ կամ ջրգողութենէ կը վարակին անբուժելի կերպով։ Շատերուն մէջն այն օրէն կսկսին ծիրիլ և հոսիլ ուրեմն ամէողջ մարմնին հիմնելով վաղահաս մահն կը դայ այս թշուառ տեսարանին վերջ տալու»։

Բայց մի վախէք. ձէնրբ եկաւ և պատուաստի գիւտն ընելով վերոյիշեալ սոսկացուցիչ ոտղերը իրր անցեալին նկարագիր թողուց։ Իւր գիւտէն չէ թէ միայն ծաղիկ հիւանդութեան չարագործութեանց արգելք եղաւ՝ այլ նաև դոքտէրին և հանրաբարկ հիւանդութեանց դէմ մաքառելու համար ընդհանուր մեթոտի մը ճամանն ցոյց տուաւ՝ որպ որքան զօրաւոր բլլալը Փէշտիմալճեան էֆէնտիի լրբէն կը հասկցուի, այլ նաև սորա ստրածաձութիւնը. այսօր այլ հիւանդութեանց դէմ ալ զօրաւոր զէնք

[illegible]

դան կղզուոյ լաքոնիոյն և յունարէն մը, և քան ֆրանսայի դեղեցկամտաց անուշահոտութիւնները, ծերբեր ու ստասանիները։

Որովհետեւ բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ պատուաստ մտայ, երկու

[illegible]

ճաս նշմարած էի առ[illegible] թիւն ընելու։ Դրբ[illegible] թեան մէջ [illegible] կամ դ[illegible] կրնայ լինիլ, եթէ ունենամ, կ'ըսէր՝ ստոյգ փաստերով ինչ նշմարեցի զէտի ինչ քնդհանուր ժամանակ մանգ[illegible] յետոյ, անցնիլ[illegible] ծաղուհւոյն։

[illegible] դիրքատու, որք անանցնիլ չատ աւելի [illegible] ամենատարբ Հայ[illegible] բանութիւն, [illegible] և ի գիր։—Թուա[illegible] զութիւնք)։

Յուլիս 11 Դշ[illegible] դարձակ (Բ. Յատու.).—Հայերէն

(Շարունակելի)

ԳՈՒԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱԳԱՀՈՎԱԴՐԱԿԱՆ ՀՆՆԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ԲԷԼԻԷՆՈ

Ծովային ապահովագրութիւն։—Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան Պ. Ֆ. Վ. Ռիթմալ, Եօրիխուրս խան, Պաշչէ-գարու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա, Ալէքսիսի խան, թ. 15։

[illegible] ժամանակ, գծեղակ կլիմայի մը տակ, խեղճ ծերունի մը Բալոնիոյ ամայի ուղիներէն միայն երբը պառկած, սառնաշունչ հովին առջեւ, հալուելու իւր մերկութիւնը ծածկող ցնցոտի մը վրան ունենալով։

[illegible] մանցեր էր, և իմ նոյնած սրչոյրս ձիւնը հալելով դեռ կամաց կամաց մինչեւ գետինն խլուցեր էր։ Իսկ մանթին մէջ ծաւարան կարծես՝ զանգակատան զանգակին հոգեցոյցն էր։ Առանց այլ եւս տարակուսելու՝ առի տարճանակ

[illegible] դան կղզուոյ լաքոնիոյն և յունարէն մը, և քան ֆրանսայի դեղեցկամտաց անուշահոտութիւնները, ծերբեր ու ստասանիները։

Որովհետեւ բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ պատուաստ մտայ, երկու

[illegible]

(Շարունակելի)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՊՈԼՍՈՅ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 19—26 ՄԱՅԻՍ

ՑՈՐԵՆ.— Եւրոպական հրապարակներէ եկած լուրերը մեծ հանդարտութիւն մը կիմացնեն։ Հասած ապրանաց շատութեան պատճառաւ գներին տկար են։ Տեղական սպառման համար վաճառմունք կը իրնի։ 15,000 գրիւ չամիշարքէս, 20,000 գրիւ Եգիպտա և 10,000 գրիւ կարծր ցորեն եկաւ։ Վաճառեցաւ 10,000 գրիւ կարծր ցորեն և 15,000 գրիւ կալուզ։ Պատրաստ կայ 15,000 գրիւ կալուզ ցորեն և 20,000 գրիւ Եգիպտա։

ԵՂ ՊՏԱՂՈՒՆ.— Այս շաբթու իրր 12,000 գրիւ ապրանք վաճառեցաւ լաւ տեսակները 15 ղրշ գրիւը, իսկ երկրորդականները 14⅜–14¾։ գնողք կը տեսնին հրապարակին վրայ, բայց գները փոքր ինչ տկար են։

ԳԱՆԻ.— Տեղական սպառման համար վաճառմունք եղաւ ի գին 12½–12¾ ղրշ գրիւը։ գները տկար են։ Պատրաստ 10,000 գրիւ։

ՁԱԿԱՆ.— 12½ ղրուշի գրիւը գնող կայ հրապարակին վրայ, բայց վաճառքը կը պակսի։

ԼՈՐԻԱ.— Պատրաստը միշտ կը պակսին։ գները հաստատ են։

ԲԱՆԼԱ.— Այս ապրանքին վրայ մեծ գործ չկայ գի ապրանք չկայ պատրաստ։

ՍՍԵՌՆ.— Այս շաբթու նշանակէ ի վաճառմունք մը չէ եղած։ գները հաստատ են։

ՔՅԱՆԱՌՈՆ.— Այս տեսակին համար գնող կայ ի գին 22 ղրշ գրիւը բայց վաճառողք 24 գրի կը դիմանան։

ՏՈՒՆՍԱՄ.— Պանջ կայ բայց պատրաստ ապրանքը կը պակսին։ գները հաստատ են։

ՔԱՆԱՆԵԼՍՈՆ.— 14 վարքի օրային գնումներ կան բայց պատրաստի ապրանք կը պակսին։ կրսուի թէ այս տարուան հունձքերը տարուած են։

ՔՇՏՐԻԱՆՈՆ.— Նշանակուելու կարեւոր բան մը չկայ։

ԱՅԻՈՆԻԱՆՈՒՍ.— Հրապարակը հանդարտ է, և գիները շատ տկար։

ԱԼԻՒՐ

Այս ապրանաց վրայ ոչիցէ փոփոխութիւն տեղի չունեցաւ։ Գները միշտ թոյլ են և գործածութեան տեղական սպառմանը սասմանափակուած են։ Վաճառեցաւ այս շաբթի 15,000 պարկ։ Պատրաստ կայ 50,000 պարկ, որոնց 7,000 պարկը Օտէսա, 16,000 Պոյլա, 35,000 տեղական։

ԳԱՂԹԱՐԵՐՔ

ՇԱՔԱՐ.— Հասաւ 3,840 պարկ։ Վաճառեցաւ 3,340 պարկ։ Պատրաստ 2500։ Պահանջը լաւ է բայց գները միշտ անկման հակեալ, եկած ապրանաց շատութեան պատճառաւ։

ԽԱՆՈՒՆ.— Հասաւ 700 պարկ։ Վաճառեցաւ 700 պարկ։ Պատրաստ 4,000 պարկ։ Հրապարակը փոքր ինչ հանդարտեցաւ բայց գները հաստատ բռնուած են։

ԲՐԻՆԶ.— Հասաւ այս շաբթու 2,700 պարկ Անգլիական և 1,190 պարկ Իտալական։ Վաճառեցաւ 2,700 պարկ Անգլիական և 690 պարկ Իտալական։ Պատրաստ 4,000 պարկ Անգլիական և 1,300 Իտալական։ Հրապարակը բանուկ է, Իտալականները լաւ բռնուած են, իսկ Անգլիականի վաճառումը տկար գներով եղաւ։

ՄՈ.—Հասաւ 900 մնտուկ։ Վաճառեցաւ 900 մնտուկ։ Պատրաստ 1,000 մնտուկ։ Պահանջը աննշան է, բայց պատրաստից նուազութեան պատճառաւ գները բռնուած են։

ՔԱՐԻՆԼԻ.— Հասաւ ոչինչ։ Վաճառեցաւ 4,000 մնտուկ Ամերիկայի և 2,000 մնտուկ Ռուսիոյ։ Պատրաստ 18,000 մնտուկ Ամերիկայի և 1,500 վարիլ ու 25,000 մնտուկ Ռուսիոյն։ Այս շաբթու պահանջը լաւ էր այս ապրանաց համար։ Գները հաստատ են։

ԱՊԱՆԻ.— Հասաւ ոչինչ։ Վաճառեցաւ 1,000 մնտուկ։ Պատրաստ 1,2000 մնտուկ։ Հրապարակը հանդարտ է. գիներն անփոփոխ են հոս, բայց հաստատուն՝ տեղը։

ՊՈՒԵԼ.— Յարմրացած ապրանաց պակսութեան պատճառաւ։

ՈԴԻ

ԳԼԱՍԿՈՒ.— Այս շաբթու բաւական գործեր եղան այս տեսակին վրայ հաստատ գներով։ Հասաւ 50 տակառ։ Վաճառեցաւ 170 տակառ։ Պատրաստ 80 տակառ։

ՈՕՄ.— Այս շաբթու պահանջը լաւ էր, գները հաստատ են։ Հասաւ ոչինչ։ Վաճառեցաւ 200 տակառակ։ Պատրաստ 300 տակառակ։

ՄԵՏԱՂ

ԲՐԻԱՆ.— Անդրիայէն եկած լուրերը Շուէյտի երկաթներուն վրայ բարձրացում մը կիմացնեն և ըստ այնմ վաճառողք հոս աւելցուցին իրենց գները այդ տեսակին համար։ Այս շաբթու գործառնութիւնք խիստ աննշան եղան, բայց պարարը հաստատ է։ Այս շաբթու 50 թոնս եկաւ։ Վաճառմունք 50 թոնսի կը հասնի։

ԱՆԱԳ.— Հասաւ ոչինչ։ Վաճառեցաւ ոչինչ։ Պատրաստ 80 տակառակ։ Պատրաստից նուազութեան պատճառաւ գները հաստատ և ըստ այնմ գործ մը չէ եղած։

ՋԼԻԿ.— Հասաւ 500 մնտուկ։ Վաճառեցաւ 150 մնտուկ։ Պատրաստ 3750 մնտուկ։ Հրապարակը բանուկ էր այս շաբթու, գները անփոփոխ։

ԳԱՆԹ ՅԱ — Հասաւ 3,000 տակառակ։ Վաճառեցաւ 1,000 տակառակ։ Պատրաստ 29,000 տակառակ։ Հրապարակը հանդարտ, գիները անփոփոխ։

ԹԻՆՊ.— Հասաւ 150 մնտուկ։ Վաճառեցաւ 250 մնտուկ։ Պատրաստ 400 մնտուկ։ Շաբթուս բաւական գործ եղաւ բայց անկեալ գիներով։

ՅԻՆԻ.— Հասաւ 150 տակառակ։ Վաճառեցաւ 50 տակառակ։ Պատրաստ 1,400 տակառակ։ Հրապարակը հանդարտ, գիները տկար են։

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱ

ՄԱՆՈՒՏՅ.— Շաբթուս բաւական գործեր եղան թէ առաջին ձեռքէ և թէ երկրորդ 3⅞ էն մինչ 6⅜ լիարան լաւ և երկրորդական ապրանքներ վաճառեցան։

ԼՈՆԳԼՕԹ.— Այս տեսակը խիստ տկար է և գնող չը գնուիր, լաւ ապրանքները 4½ էն մինչ 5 ղրշ լիարան վաճառեցան։

ԵՐԼԻՆՆԻՆ.— Այս տեսակին բաւական քանակութիւն մը վաճառեցաւ այս շաբթու ի գին 4¹⁄₁₀ երկրորդ և 4²⁷⁄₁₀ խիստ լաւ ապրանաց համար։

ԽԱՄ ՊԷՋ.— Մէջերը քիչ է, շաբթուս վաճառմունք աննշան, բայց գները հաստատուն են, պահանջը լաւ է։

ԹԷՆԻԵՆ.— Շաբթուս բաւական վաճառում եղաւ, 16 և 26 թիւերը հաստատ են իսկ 4 թիւը փոքր ինչ տկար։

ՊԱՆՍԱ.— Այս շաբթու մեծ քանակութեամբ վաճառեցաւ։ Գրեթէ նոր տեսակներ։ Բեմոթ մեծորիակ և ծաղկաւոր։ Ալ Եբէլիլ, Կոմբէ կրաս։ Վար տեսակ պատ՝ եր ելն։ Այս շաբթու բաւական ապրանք հասան և մեծ մասամբ վաճառեցան։

ՄԱՆ.—Այս ապրանաց համար պահանջը լաւ կը շարունակէ մեծ քանակութեամբ։ վաթէր, կարմիր կապոյտ և էքսդրա վաճառեցաւ։

ՀԱՆԲԱԾՈՒԽ

Հրապարակը կը շարունակէ հանդարտութեան մէջ առանց գնորդի որով գները անկման կը միտին։ Հասաւ 1,280 թոնս Նիուգալ։ Վաճառեցաւ 3,600 թոնս։ Պատրաստ 12,000 թոնս։

ԱՐՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍ.— Այս շաբթու վաճառեցաւ 1,080 հակ, որոց 48 հակը Ամանա էքստրա ի գին 22 ⅝, 30 հակ Պէյ պազար 22 ½, 728 հակ լաւ երկրորդականք Անիսրա, Իսմիր չէհիր, Սիվրի հիսար և ին 19–21 ½, և 250 հակ Եօզղատ և Գոնեա 18 և 4 հակ Էնմէրիսր ի գին 4 ղրշ։ Մակէ դատ հոս վաճառեցաւ Լոնտրա յանձնելի 270 հակ Վան ի գին 13 ղրշ օրան։ Պատրաստ 11,000 հակ։ Շաբթուս մերջին օրերը գնորդք նուազ եւանդոտ երեւացին, այսու հանդերձ հրապարակը միշտ հաստատ է և գներդ բռնուած։

ԲՈՒՐԴ.— Այս շաբթու վաճառմունք չեղան։ պատրաստ ապրանք կը գտնուի, բայց յանխորդ ք կը պակսին։

ՄԵՇԱՔ.— Վաճառեցաւ 8 հակ Գուլթայիս մեռաքս ի գին 113–115 ղրշ։ 3 հակ լէնկէրան 125 ղրշ։ 7 հակ Մուսի 39–40 ֆրանք և 4 հակ Ռէշդ 31 ½ ֆրանք օրան։ Պատրաստ 200 հակ։ Հրապարակը հանդարտ է, գնորդաց թիւը խիստ փոքր որով գներն ալ տկար են։

ԲԱՄԲԱԿ.— Այս շաբթու գործ մը չէ եղած, հրապարակը թոյլ է։

ՔՅԻՏԻ.— Այս վաճառքը խիստ հանդարտ է։ միայն տեղական սպառման համար քիչ մը գործ կը լինի։

ԿԱՊԵՏ.— Վաճառեցաւ 550 Շիրվան Նամազի նոր, ֆրանք 23։ 220 հատ Շիրվան Նամազի հին 35 ֆրանք հատը։ Պատրաստ 5,500 կտոր։ Հրապարակը հանդարտ էր այս շաբթու, թէ լաւ ապրանքները կը պակսին և թէ յանախորդաց թիւը նուազ է։

ԱՅԻՆ.— Վաճառեցաւ այս շաբթու 3 մնտուկ լաւ Թասվանը ի գին 160 ղրշ Բեյրէլ և 8 մնտուկ երկրորդական Խաբի չէհիր ի գին 125 ղրշ Նոյնպէս Թէչքէլ։ Պատրաստ 95 կողով։ Հրապարակը հանդարտ է գնողք կը պակսին։

ՓԻԹԵՐԲ.— Վաճառեցաւ 1,500 օխա, 2դ. բանուած բնական ճերմակ Եօզղատի ի գին 21 և 500 օխա 2դ.բընթը ի գին 3 ղրշ օխան։ Պատրաստ 22,000 օխա։ Հրապարակը հանդարտ է, գները թոյլ։

ՄԱՆՍՈՒ ՋԻ. — 12 պարկ 2դ և սարդին տեսակ խառնուած վաճառեցաւ ի գին 70–110 ղրշ օխան։

ՅԱԼԼԲ.— Այս շաբթու վաճառում չեղաւ։ Հրապարակը հանդարտ է։ Պատրաստ 1,700 օխա։

ՄԵՂՐԱՅՈՍ.— Վաճառմունք չէ եղած այս շաբթու։ Պատրաստ 1,300 օխայ։ Հրապարակը հանդարտ է։

ԱԼԼ.— Պահանջ։ խիստ տկար է, որով և գներ։ իջնալու կը միտին։

Ջ.Հ.— Այս շաբթու վաճառեցաւ 20 պարկ միայն Կնարիա ի գին 10⅝ ղրշ։ օ. խան։ Պատրաստ 800 պարկ։ Հրապարակը հանդարտ է և գներդ լաւ բռնուած։

ՅԱՀԻ.— Պատրաստ 330 պարկ որոց 130ը ճերմակ և 200 պարկը սեւ։ հրապարակ կը հանդարտ առանց գնորդ ի դրսի համար։ Իսկ տեղական սպառման համար իրր 100 պարկ վաճառեցաւ ի գին 7 ղրշ օխան։

Ո.Դ.— Այս շաբթու մերթի վրայ կարեւոր գործ մը եղած չէ։

ԸՆԹԱՑԻԿ ԳԻՆԵՐ

Ցորեն Կիրզա Ռուսիոյ	Լիարայ	57—58	Ղրշ 22 — 23¾	Քիլէն
» » Դանուբի	»	57—58	» —	»
» Կալուզ Կաշաց և Պոյլա	»	57—59	» 19 — 21¾	»
» » Պուլգարիոյ	»	57—58	» 19 — 20½	»
» » Ռումէլի	»	57—58	» 20 — 21½	»
Եղիպտացորեն, Կալաց, Խոսալիլ և Օտէսա	»		» 14½ — 15	»
» » Օրոռ և Տաճկական	»		» 14 — 14¼	»
Գարի կալուզ	»		» 12½—	»
» հասս	»		» 12 —	»
Զավար	»		» 12½— 12½	»
Բիմանահունտ (քէմէն թօհումը)	»		» 22 — 23	»
Գանար եէրի	»		Փրս 44 — 45	Օխայ
Նոխուտ Պալիքէսէր	»		» 40 — 55	»
» Ամէնք	»		» 40 — 55	»
Բէնոսկի հունտ	»		» 45 — 60	»
Պալլա	»		» 25 — 26	»
Սուսամ Մուսանիա Պալիքէսէր	»		» 90 — 95	»
» Մէրսին	»		»100 —105	»
Անիսոնի հունտ	»		» 55 —	»
Լուբիա Օրոռ	»		»125 —135 100	»
» Դանուբ	»		»135 —146 »	»
Օտէսա Ա. Ամիր	»		Ղրշ 124 —130	Պարը
» Բ. »	»		» 110 —116	»
» Գ. »	»		» 90 — 94	»
Ակիմա	»		» 90 — 92	»
Պոյլա սիրիանի հետ խառնուած	»		» 78 —	»
Պոյլա	»		» 80 —	»
Վանա	»		» 74 —	»
Շըմէնտրէք	»		» 76 — 77	»
Խաշիք	Ղրշ	740—780—850	Օխայ 100	ոսկին
Լէզգի պէնկալ	»	80—110	» »	»
» Քուրբայ	»	60— 80	» »	»
Որդան կարմիր սեւ	»	19— 20	» »	»
» կարմիր թուխ	»	15— 16	» »	»
Պէլդեղ	»	—11⅞	» »	»
Կիսամոն (գարին)	»	5½— 6	» »	»
Գարէնֆիլ	»	9—10	» »	»
Թէյ սեւ սորդին	»	12— 16	» »	»
Թէյ առաջին և լաւ	»	29— 38	» »	»
Շաքար Հոլանդայ	»	168—	կենդ ինարը	103 »
» Դրիէսմէ Ա. (պարկի մէջ)	»	164	» »	»
» » Բ. (»)	»	154	» »	»
» » Գ. (»)	»	146	» »	»
Ծծումբ	»	31—32	»	100 »
Խունկ (Գիւնլիք)	»	220—240	» »	»
Բրինձ Իտալիոյ Ա. Ամիրսն	Ֆրանգ	47½—	Պարը	»
» » Բ. »	»	46½	»	»
» » Ա. սովորական	»	42	»	»
» » Բ. »	»	39	»	»
» » Գ. »	»	—	»	»
» Հնդկական	Ղրշ	126—130—132	»	»
Գօլա Գապիական	»	3⅞	Օխայ	»
» Անգլիական	»	174	Մնտուկը	»
Մոմ	Ղրշ	7⅞	Քիլօ	»
,, Գապիական	,,	94—	»	»
Կաղ Ամերիկայի մնտուկ	»	34½—37	»	»
» Ռուսիոյ	»	33—35	»	»
» » (վարիլի մէջ)	Փարայ	45	Օխայ	»
Ոգի Ռուսիոյ Օշտոփքա	Օխայ	24½—	1	Ոսկւոյ
» » Սոսինոքի	»	25½—		»
» » Խարքով	»	26—27		»
» Վար տեսակ Սէյանիկ ևայլն	»	29 — 38		»
Ռում Թրիէսմէ	Կալլոն	18½		»
Անգլիայ	»	9—9¼		»
Անգլիական երկսիմ (չուսուգ)	»	45½		Կենդ ինարը
» Երկսիմ (տէմէտ)	»	45½		»
Շուէտի » (չուսուգ)	»	79 —81		»
» » (տէմէտ)	»	83		»
Տախտակ (Սաս) թիւ 1— 4	»	63 —		»
» » » 5—10	»	71 —		»
» » » 11—14	»	80 —		»
Կոր	»	90		»
Զէնգէր սովորական	»	59		»
» Մեծ գիրք	»	65 —67		»
Անագ (գալայ)	»	620—625		»
Կապար (աչիա)	»	112		»
» Տախտակ	»	120—		»
» Խողովակ	»	110—		»
Զէյթ	Ղրշ	128—132		Մնտուկը
Գարֆիցա	45 գիլոնոց	» 58— 62—		Վարիլը
Թէնէքէ	»	186—		2 Մնտուկը
Պլենա	»	12 –12½	Օխայ	»
Ճինկօ	Ֆրանգ	70—		100 Օխայ
Հանգածուխ Նիւգասըլ (ի վաճառատուն)		20 Շ. 0 Բ.	— Շ. 0 Բ.	Թոնսն
» » » (ծովու վրայ)		22 » 6 »	— » 6 »	»
» » Գարտիֆ (ի վաճառատուն)		22 » 0 »	23 » 0 »	»
» » (ծովու վրայ)		24 » 0 »	— 25 » 0 »	»
» » Հարթըբուլ		18 » 0 »	— 19 » 0 »	»
Լիվերբուլ		16 » 0 »	— 17 » »	»
Մաշուտ		Ղրշ 6 — 6½	Լիարան Ռսկի	»
Ամերիկան ամբողջ եարտա	»	5½— 5¾	» »	»
» պակասաւոր	»	4 —5¼	» »	»
Սաթարցու (լօնկ գլոթ) լաւ տեսակն	»	4—4¾	» »	»
» » » փոքր լիարա	»	5- 5¼	» »	»
» » » Ներլուեելու (գոտինքթն)	»	5⅞- 5½	» »	»
Եէնքէն պէզի լաւ տեսակ	»	4¼- 4⅜	» »	»
»	»		» »	»
» » երկրորդական տեսակ	»	4⅝-	» »	»
Խամ մատանթոլ (ջարթինկ) լաւ տեսակ	»	38 — 48	Թօխը	»
» » » միջին	»	50 — 60	»	»
» » » վիջին	»	60 — 68	»	»
Միւլ 4 թիւ (չափալը) 3 թօխը	(30–35–38 ինչ.)	Ղրշ 42	»	112
» 16 » (թէնգիֆ)	» » (.....)	» 38¼—39¾	»	»
» 26 » (Սքոչիա)	» » (.....)	» 54½—55	»	»
Մանած Վաթէր	4—14	Ղրշ 36—42	փաքէթը	» 106
» »	18—28	» 45—48	»	»
» Էքսդրա (Ֆիլէմէնկ)	4—14	» 40—54	»	»
» » (.....)	18—28	» 48—59	»	»
» Էքսդրա գրօսիթօն	16—24	» 65—66	»	»
» Մաքի	8—14	» 35—37	»	»
» »	20—24	» 67—71	»	»
» Կարմիր Իտալիոյ	4—14 լաւ	» 75—86	»	»
» » » » — երկրորդ		» 55—65	»	»
» » Զուիցերիոյ թիւ	20	» 63—75	»	»
» » Իտալիոյ	»	» 30—37	»	»
Թիֆիտիք առաջին տեսակ		Ղրշ 21½—22½	»	100 ոսկի
» երկրորդ »		» 18—20½	»	»
» սարդին »		» 6 — 13	»	»
» Վան		» 13 — 14	»	»
Բուրդ Քասապ պաքի Ա.		» 8 — 8½	»	»
» » » Բ.		» 6 —6½	»	»
» Քըրքամա Ա.		» 6½ – 6¾	»	»
» » Բ.		» 4 – 4½	»	»
Մեռաքա Խաքանա		» 132 —205	»	»
» Նուվաի		Ֆրանք 33 — 41	»	»
» Ուէշտ		» 26 — 32	»	»
Բամբակ Հաէպ		Ղրշ 5½—5¾	»	»
» Ատանա		» 6½—6½	»	»
» Իզմիր և շրջակայք		» 6⅞- 7½	»	»
Ալիքոն Մալաթիա		» 240 250	»	»
» Սէլանիք		» —	»	»
» Զիլէ Թոքաթ		» 200— 220	»	»
» Պալիքէսէր		» 175 180	»	»
» Իսկիլիբ		» 160 —170	»	»
» Նազլը խան Պէյ պազար		» 160 165	»	»
» Կէյվէ Պէյ էշիր		» 160 165	»	»
» Զըքնիմը		» 110 —135	»	»
Իմիրէ առաջին ճերմակ		» 27 28	»	»
» ալմասուած ճերմակ		» 24 25	»	»
» լաւ բնական »		» 21 —	»	»
» սովորական »		» 19 — 20	»	»
» լաւ դեղին		» 17 — 18	»	»
» երկրորդ դեղին		» 15 16	»	»
» Զամուր		» 3 — 4	»	»
Սաէր լաւ տեսակ		» 16½- 17	»	»
» երկրորդ տեսակ		» 13 — 16	»	»
Մահմուդիյէ առաջին ճերմակ		» 220 —240	»	»
» երկրորդ		» 100 120	»	»
» երրորդ		» 60 — 80	»	»
Մեղրամոմ լաւ տեսակներ		» 20 25	»	»
» սորդին »		» 19 — 20	»	»
Կապին Տրապիզոն		» 107 —	կենդ ինար	»
» Քէրասունի		» 105 —	»	»
Ճէնդրի Ի՛ին		» 10½—	Օխայ	»
» Քայսար		» 10½—	»	»
» Անկորա		» 9½- 10	»	»
» Թոքաթ		» 9½–9¾	»	»
» Զորում		» 9–9½	»	»
» Վար տեսակներ		» —	»	»
Եզիպտ		» 5 5½	»	»
Մորթ գոմէշի չոր		» 9½ — 9½	»	»
» թաց		» 6½—6½	»	»
» կովի չոր		» 9½—9½	»	»
» թաց		» 6½—6½	»	»
» Ոչխարի		» 18 — 26	»	»
» Այծի		» 18 — 20	»	»
» Գառնի		» 16 —18½	»	»
» Այծուկի		» —	»	»
» Նապատաի		» —	»	»

ՕԴՏԱԿՈՐ ԽՐԱՏ ՄԸ

Թէ՝ Եէր էրէր- Դէր.

Թիֆեզի վրայ գրելու համար, տարբարակ հետեւեալ մելանն կը գործածեն. ա՛ռ

10 մաս բորակական թթու. 10 մաս ծուր և 1 մաս պղինձ Պրինձը բորակական թթուի մէջ լուծէ, ապա ջուրը վրան աւելցուր. գրելու համար սովորական գրիչ մը բաւական է. եթէ թիֆեզը իւղային նիւթերով ազատած է, կաւիճի փոշիով մաքրել պէտք է։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Շնորհակալութեամբ կը ծանուցանենք թէ հետեւեալ նուիրատուութիւնք եղած են Հայոց Միացեալ ընկերութեանց.

	ԴՐՇ.	ՕԴՔ.
Պատրիարքի Պատ. Մանուճէանէ	2,200	
Սամսթիոյ » »	800	
Հապուքի » »	520	
Ատաբազարի » »	100	

Գուրուչէշմի եկեղեցւոյ մէջ Երեւման Ս. Խաչի տօնի առթիւ հանդանակեալ դ. հկն. տրծ. 42·50։ Ազգային Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին մէջ հանդանակեալ Ս. ամբարձման տօնի օրն 296·62 ½։ Գ. խս. վէգիր խանի մէջ հանդանակեալ յատուկ գանձանակով, ձեռամբ Օտարայի Ա. Եպ. արտիրոս էֆ. Տիրէեանի 291·50։ Զէյթունի մէջ Վասն Քայմաքամ պէյի հովանաւորութեամբ յօգուտ ընկերութեան տրուած թատերական ներկայացմանց հասոյթ 330։ Մեծ. Առաքել էֆ Պիպէռեանէ «Ճաշակ արդի հայ Մատենագրութեան» Մասն Ա. օրինակ 10։ Մեծ. Աբրահամ էֆ. Մատիէոսեանէ, «Միւսարէ՛ի իմնա» կամ վարժութիւն ուղղագրութեան օրինակ 10։

Ի դիմաց Հայոց Միացեալ ընկերութեան

Վ. Ատենադպիր Վ. Ատենապետ

Ծ. Թաշեան Հ. Քալֆեան

ԾԱՂԻԿ

ԱՐԴԻ ՄԱՆՍՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Եր՝-էրէ-ց

ԵՂԻՍԱՒԷՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ի պէտս վարժարանաց

Այս գասագիրքը՝ աշխարհիկ լեզուի ընտրելագոյն հեղինակներու ամենէն գեղեցիկ հատուածները իրենց պարունակած բոլոր քերականական, գրագիտական, գիտցարանական, պատմական, աշխարհագրական և այլ գիտելիքներովը աշակերտաց բնաձիւլով մէկ հարիկ գիրքին մէջն է Հայ լեզուն և գրականութիւնը ուսումնարանի գրեթէ բոլոր կարգաց ուսուցանելու և սորուեցնելու ազգային մանկտայն միտքը տարիներով զբաղեցնող ՀԱՅԵՐԷՆ-ԼԱՏԻՆ անոգուտ և սպասիչ գրութիւնն։

Բոլոր կարգ դասատուաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի այս նոր գործին վրայ։

Գին 8 ղրշ

Կեդրոնատեղի Արամեան և Գալֆեան գրատուները։

Թ. ՆԴԱՐ Ն ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ

Հ-ՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ և ՖՐԱՆՍԷԼԻՆ

Խմբագրութեամբ Տ. Գրիգ. Մ. Բ. Իսթիս ճեանի։ Սոյն օգտակար գրքին առաջին և երկրորդ տետրակներն հրատարակուած են։

Ա. Բոռնատէր, Ա. ՏՊՄԱՏԵՒՈՆ

ՏԳԱԳ ՈՒԹ ԻՆ ՁԱՐԵՔ

Ղալաթիա, Փիրէքէքէր փողոց, թիւ 41